

HALLARMÚLLEIÐ, NÝR VALKOSTUR HOLTAVÖRÐUHEIÐARLÍNU 1 – UMSAGNIR OG SVÖR

Umsagnir um greinargerð Landsnets um Hallarmúlleið, nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, voru alls 36 talsins. Þarf af búrúst umsagnir frá 9 umsagnaraðilum þ.e. Borgarbyggð, Hafrannsóknastofnun, Heilbrigðiseftirliti Norðurlands vestra, Hvalfjarðarsveit, Landgræðslunni, Minjastofnun, Náttúrufræðistofnun Íslands, Skorradalshreppi og Vegagerðinni. Alls búrúst 26 umsagnir frá öðrum aðilum við greinargerðina. Í töflum 1 og 2 hér að neðan er yfirlit umsagna og viðbrögð Landsnets við þeim.

Tafla 1. Umsagnir frá umsagnaraðilum um greinargerð um Hallarmúlleið, nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.1	Borgarbyggð	Loftlína; Landbúnaður og skógrækt; Heilsa; Skipulagsáætlanir	Í skipulagsgátt Skipulagsstofnunar vísar Borgarbyggð til fyrri umsagnar sveitarfélagsins varðandi Holtavörðuheiðarlínu 1.	Vísað er til fyrri svars Landsnets við umsögn Borgarbyggðar um matsáætlunar Holtavörðuheiðarlínu 1: https://www.skipulag.is/media/attachments/Uhverfismat/1872/Sv%C3%B6r%20framkv%C3%A6mdara%C3%B0ila.pdf
2.1	Hafrannsóknastofnun	Valkostir	Í greinargerð Landsnets (Landsnet-23021) er gerð grein fyrir nýjum valkosti, vegna Holtavörðuheiðarlínu 1, sem fengið hefur heitið Hallarmúlleið. Greinargerðin er viðbót við framlagða matsáætlun Holtavörðuheiðarlínu 1, sem Hafrannsóknastofnun gaf umsögn um 10. júní 2022 og er vísað til hennar sem hluta af umsögn stofnunarinnar varðandi framangreinda framkvæmd. Að öðru leyti gerir Hafrannsóknastofnun ekki athugasemdir við hvernig ætlunin er að fjalla um einstaka þætti umhverfisáhrifa, sem verða kunna á vatnalíf, í matsáætlun vegna Hallarmúlleidar Holtavörðulínu 1.	Umsögn krefst ekki viðbragða.
3.1	Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra	Vatnsvernd, mengun	Heilbrigðisnefnd Norðurlands vestra telur mikilvægt að gæta sérstakrar varkárni þegar farið er inn á vatnsverndarsvæði. Tæki þurfa að vera lekaskoðuð og heil og engan olíuleka má finna. Ef slíkt gerist þarf að bregðast við samkvæmt reglugerð nr 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Einnig þurfa yfirborðsefni mastra að vera þannig að veðrun þeirra valdi mengun jarðvegs eða vatns.	Landsnet er meðvitað um að öll losun mengandi efna í vatn er óheimil og að í starfsleyfum aðila í atvinnurekstri skulu vera kröfur um að gerðar séu viðeigandi ráðstafanir til að koma í veg fyrir vatnsmengun. Ef mengun á sér stað verður brugðist við samkvæmt reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Lekaskoðun tækja er hluti af verkferlum við framkvæmdir og rekstur hjá Landsneti. Landsnet tekur ábendingu um lekaskoðun tækja til greina.
4.1	Hvalfjarðarsveit	Almennt	Eftirfarandi bókun var gerð, mál nr. 2.6: Mál nr. 2205036. Holtavörðuheiðarlína 1 - Umsögn um matsáætlun. Umhverfis- skipulags- náttúruverndar- og landbúnaðarnefnd - 24. fundur. Umhverfis-, skipulags-, náttúruverndar- og landbúnaðarnefnd gerir ekki athugasemd við nýjan valkost við Holtavörðuheiðarlínu 1, svokallaða Hallarmúlleið. Endanlegri afgreiðslu vísað til sveitarstjórnar Hvalfjarðarsveitar. Bókun fundar: Oddviti lagði fram eftirfarandi tillögu: "Sveitarstjórn Hvalfjarðarsveitar samþykkir og staðfestir bókun nefndarinnar að gera ekki athugasemd við nýjan valkost við Holtavörðuheiðarlínu 1, svokallaða Hallarmúlleið." Tillagan borin undir atkvæði og samþykkt með 7 atkvæðum.	Umsögn krefst ekki viðbragða.
5.1	Landgræðslan	Vernd	Landgræðslan minnir á mikilvægi jarðvegs- og gróðurverndar og sjálfbærri nýtingu lands. Í því sambandi er rétt að taka af allan vafa um að gróður verður fyrir raski við framkvæmdirnar. Jafnframt að þær mun valda breytingum á vatnsflæði á víðfeðmu svæði, langt út fyrir helgunarsvæði línunnar, með t. h. tapi á líffræðilegum fjölbreytileika og aukinni losun gróðurhúsalofttegunda. Landgræðslan minnir á að votlendi nýtur sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd. Einnig verður áætlun um mótvægisáðgerðir að byggja á vöktun og rannsóknum á áhrifum framkvæmdanna svo tryggja megi að þær feli í sér endurheimt samskonar vistkerfa, þ.e. að virkni og búsvæði samskonar lífvera séu endurheimt.	Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um vernd er varða framkvæmdina og undir viðkomandi umhverfisþætti verður lagt mat á áhrif hennar á einstök verndarákvæði náttúruverndarlaga, s.s. jarðmyndanir, gróður, votlendi o.s.frv.
6.1	Minjastofnun	Fornleifar	Minjastofnun minnir á að í umhverfismatsskýrslu þarf að sýna staðsetningu og útlínur fornleifa á korti /loftmynd ásamt legu línunnar, slóða, útlínum efnistökusvæða og staðsetningu tengivirkja og vinnubúða.	Í umhverfismatsskýrslu verður staðsetning og útlínur fornleifa sýnd á korti ásamt legu línu auk staðsetningar slóða, efnistökusvæða, tengivirkja.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
7.1	Náttúrufræðistofnun Íslands	Fuglar	Þess ber að geta að Náttúrufræðistofnun hefur tekið að sér gróðurfræðisráðgjafarannsóknir á Hallarmúlaleið til viðbótar við aðra valkosti og hefur vettvangsvinna farið fram nú þegar. Ekki verða sömu aðilar sem sinna fuglarannsóknum fyrir Hallarmúlaleið eins og fyrir hina valkosti, en sömu aðferðafræði verður beitt. Mikilvægt er að stuðla að samræmi milli ólíkra rannsóknaraðila hvað varðar gagnaöflun sem og úrvinnslu og túlkun gagna til að tryggja góðan samanburð á valkostum. Athuganir á áflugi eru ekki síður mikilvægar fyrir þennan valkost þar sem hann liggur um landbúnaðarsvæði og votlendi á láglandi þar sem t.d. gæsahópar eru tíðir sérstaklega á fartíma.	Áflugshætta gæti verið til staðar á þeim hluta Hallarmúlaleiðar sem er í nálægð við Flóðatanga og þar sem línan liggur með Hvíta í átt að Stafholtsveggjum. Norðan Stafholtsveggja er líklega minni áflugshætta. Hólmavatn á Grjóthálsi liggur nálægt línuleið, en þar er himbrimi.
7.2	Náttúrufræðistofnun Íslands	Jarðmyndanir, efnistökusvæði, áflug	Náttúrufræðistofnun veitti umsögn um upphaflega matsáætlun þann 8. júní 2022. Þar taldi stofnunin matsáætlunina fjalla um það helsta sem í matsáætlun þarf að koma fram og að verið væri að leggja mat á rétta umhverfisþætti. Gerðar voru ábendingar m.a. um eftirfarandi atriði: - Að mikilvægt sé að leggja mat á verndargildi jarðmyndana sem verða fyrir raski á línuleiðinni eða efnistökusvæðum. - Gera þurfi grein fyrir öllum efnistökusvæðum og gerð þeirra s.s. jarðmyndun og setgerð, og áætla efnisþörf úr hverri námu eins og hægt er. - Að mikilvægt væri að tíðni athugana væri há þegar metin væru áhrif áflugs fugla á línur. Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina fyrir viðbótarvalkostinn og telur að líkt og með upphaflega matsáætlun sé á greinargóðan hátt fjallað um framkvæmdina og helstu umhverfisáhrif sem ber að meta. Stefnt er að því að umhverfismat fyrir flesta umhverfisþætti fari fram á sambærilegan hátt og fyrir hina valkostina og með svipaðri gagnaöflun. Það á við um þá umhverfisþætti sem tengjast fagsviði Náttúrufræðistofnunar svo sem jarðminjar, fuglalíf og gróður. Ábendingar úr fyrri umsögn eiga við hér sömuleiðis. Meðal annars ber að skoða vandlega jarðfræði svæðisins og verndargildi jarðmyndana t.d. í tengslum við Ljósufjallaeldstöðina.	Í umhverfismatskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndana m.t.t friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Einnig verður gerð grein fyrir efnisnámu og áætlaðri efnistöku úr þeim.
8.1	Skorradalshreppur	Framkvæmd	Það er mikilvægt að stytta lagnaleið megin flutningskerfis raforku eins og kostur er. Því er mikilvægt að styttri valkostir fái auknið vægi við mat á umhverfisáhrifum. A láglandi fara fram athafnir daglegs lífs. Þar býr fólk, dvelur, þroskast og dafnar. Lagnaleið megin flutningskerfis raforku hefur áhrif á lýðheilsu þeirra sem búa og dvelja nærri slíkum mannvirkjum. Því er mikilvægt að lagnaleið sem snertir sem fæst hóbýli fái auknið vægi við mat á umhverfisáhrifum. Að sama skapi ber að forðast að nýta land í einkaeigu undir megin flutningskerfi raforku og gefa valkosti sem fer um land ríkisins auknið vægi við mat á umhverfisáhrifum. Með þetta að leiðarljósi er mikilvægt að valkostur um Kjöl sé einnig tekinn til skoðunar og umhverfisáhrif hans metinn.	Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætla Landsnet er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheildarlínu 1 og Holtavörðuheildarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi. Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálendið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yfri heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð. Flutningslína yfir hálendið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yrði um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrir séð að ef farið væri með Holtavörðuheildarlínu 1 um Kjöl, yrði umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærra heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheildarlína 1 og Holtavörðuheildarlínu 3 (samaltals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.
8.2	Skorradalshreppur	Landnýting	Umræddur valkostur um Hallarmúlaleið er innan Borgarbyggðar, en engu að síður vill sveitarfélagið koma því á framfæri að valkostir verði bomir saman og áhrif þeirra metnir út frá þeim möguleikum sem landið býður upp á, eins og til að mynda gott framtíðar ræktunarland til matvælaframleiðslu, uppbyggingu frístundabyggða, útivistarsvæði, veiðisvæði o.fl. Það er mikilvægt í umhverfismati sem þessu að horft sé til framtíðar og tryggt að ekki sé gengið á auðlindir sem mögulega er hægt að nýta í framtíðinni. Það er ekki fullnægjandi að eingöngu séu metin áhrif út frá núverandi landnýting, því í landi felast ýmis tækifæri sem komandi kynslóðir munu nýta sér.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheildarlínu 1 er m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og telja má álitlegt ræktunarland utan núverandi ræktunarspildna.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
9.1	Vegagerðin	Samráð; samgönguöryggi; veghelgunarsvæði	Vegagerðin hefur kynnt sér matsáætlun og telur, með hliðsjón af hlutverki stofnunarinnar, að nægilega vel sé gerð grein fyrir helstu framkvæmdaþáttum. Vegagerðin óskar eftir að framkvæmdaraðili verði í samráði við Vegagerðina varðandi þá þætti sem þurfa að koma fram er varðar nálægð fyrirhugaðar línu við Hringveg sem liggur yfir Holtavörðuheidi og aðra vegi sem eru umsjón Vegagerðarinnar. Einnig að lögð verði áhersla á að staurar innan veghelgunarsvæðis eða öryggissvæðis verði með þeim hætti að umferð stafi ekki hætta af. Vegagerðin bendir á að skv. Vegalögum nr. 80/2007 er veghelgunarsvæði stofnvega 30 m til hvorrar handar frá miðlínu vega en 15 m frá miðlínu annarra þjóðvega. Framkvæmdir innan veghelgunarsvæða eru háðar leyfi frá Vegagerðinni.	Landsnet mun hafa samráð við Vegagerðina varðandi nálægð fyrirhugaðar línu við Hringveg sem liggur yfir Holtavörðuheidi og aðra vegi á framkvæmdasvæðinu sem eru umsjón Vegagerðarinnar. Ef mastur línunnar verða innan veghelgunar- og eða eða öryggissvæðis verða þau með þeim hætti að umferð muni ekki stafa hætta af. Landsnet mun óska eftir leyfi Vegagerðarinnar fyrir þeim hlutum framkvæmdarinnar sem eru innan veghelgunarsvæða.

Tafla 2. Umsagnir frá öðrum aðilum um greinargerð um Hallarmúlaleið, nýjan valkost Holtavörðuheidarlínu 1

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.1	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Mótmæli	Undirritaður landeigandi á jörðina Svarfhól í Stafholtstungum í sveitarfélaginu Borgarbyggð. Jörð undirritaðs landeiganda er ekki á línuleið eldri byggðalínu heldur á Hallarmúlaleið. Undirritaður landeigandi vísar til bréfa til Landsnets hf. og Skipulagsstofnunar dags. 7. júní 2023. Svo sem fram kemur í nefndu bréfi dags. 7. júní 2023 til Landsnets hf. þá leggst undirritaður landeigandi alfarið gegn lagningu Holtavörðuheidarlínu 1 um Hallarmúlaleið.	Landsneti er ljós andstaða landeigenda á línuleið Hallarmúlaleiðar við valkostinn og hafa landeigendur í nágrenni hennar bent á ýmis neikvæð áhrif sem geta hlotist af línuleiðinni. Eins og fram kemur fram í svari við lið 1.11 hér að aftan þá komu fram ítrekaðar ábendingar landeigenda annars staðar á línuleiðinni um að meta valkost sem færi nærri þeirri leið sem nú er kölluð Hallarmúlaleið. Við ítarlegri greiningu, en vanalegt er að gera á matsáætlunarstigi, á þeirri hugmyndi taldi Landsnet að um væri að ræða raunhæfan valkost sem uppfyllir markmið framkvæmdarinnar. Með því að leggja mat á þennan valkost og bera saman við aðra valkosti er reynt að lágmarka þá óvissu sem gæti skapast í lok umhverfismatsins, sem fælist í að geta ekki enn svarað því hvort Hallarmúlaleiðin hefði á einhvern hátt önnur umhverfisáhrif en aðrir valkostir, og þá hvernig. Mestu máli skiptir því að nýi valkosturinn hljóti sömu málsmeðferð og aðrir valkostir og verði því fyllilega samanburðarhæfur í umhverfismati framkvæmdarinnar. Sjá nánar svar við lið 1.6
1.2	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Ásýnd, vegagerð	Hallarmúlaleið er verulegt frávik frá línuleið eldri byggðalínu, svo sem Skipulagsstofnun hefur í reynd viðurkennt með ákvörðun sinni um að Landsneti hf. sé skylt að gera sérstaka matsáætlun vegna Hallarmúlaleiðar. Hinn „nýi valkostur“ gerir ráð fyrir nýrri línu yfir Grímsá, í gegnum Þingnesland, yfir og upp með Hvítá í átt að grunnskólanum á Varmalandi og þaðan upp með Hallarmúla og síðan eftir Grjóthálsi áleiðis í átt að Holtavörðuheidi. Hallarmúlaleið færi að mestu leyti um lítt- eða óraskað land í byggð og yrði nýframkvæmd á því svæði sem hún færi um. Línuna, ef af yrði, mætti sjá víðsvegar að um Borgarfjörð auk nýrra vega, en fáir eða engir vegir liggja að stærsta hluta mögulegs línustæðis Hallarmúlaleiðar.	Tilkoma Holtavörðuheidarlínu 1 mun breyta ásýnd lands. Í umhverfismatsskýrslu verða birtar ásýndarmyndir fyrir alla valkosti Holtavörðuheidarlínu 1, þar með talið Hallarmúlaleið, og unnin sýnileikagreining. Lagt verður mat á sjónræn áhrif valkosta. Niðurstöður matsins mun gefa vísbendingar um hvort og þá hvar mótvægisáðgerða er þörf. Rétt er að Hallarmúlaleið færi um land þar sem engin lína er fyrir og leggja þyrfti slóða meðfram henni til að tryggja aðgengi að línunni. Slóðar og vegir verða einnig settir inn á ásýndarmyndir, til að hægt sé að meta heildaráhrif framkvæmdanna.
1.3	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Vernd	Sérstaklega skal haldið til haga að línustæði Hallarmúlaleiðar krefst þess að bæði Grímsá og Hvítá verði þveraðar á nýjum og óröskuðum stöðum og það nærri ármótum og ósasvæði þeirra. Þá er Hallarmúlaleið miklum mun nær mikilvægum fuglaverndunarsvæðum og svæðum á náttúruminjasrá, s.s. Ferjubakkaflóa, Ystutungu, Grábrókarhrauni og Hreðavatni, heldur en fyrirhugað línustæði meðfram eldri byggðalínu.	Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um vernd er varðar framkvæmdina og undir viðkomandi umhverfisþætti verður lagt mat á áhrif hennar á einstök verndarákvæði náttúruverndarlaga, s.s. jarðmyndanir, gróður, fugla o.s.frv.
1.4	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Heilsa (Raf- og segulsvið)	Hallarmúlaleið er ennfremur eingöngu í um 1 km fjarlægð frá grunnskólanum á Varmalandi þar sem börn úr vestanverðum uppsveitum Borgarfjarðar verja stórum hluta dagsins á skólatíma. Þrátt fyrir að heilsufarsleg áhrif háspennulína séu umdeild, þá verður að meta vafa um slíkt grunnskólabörnum í hag og velja þá línukosti sem fjær eru leik- og grunnskólum.	Lagt verður mat á grunnástand raf- og segulsviðs og fjallað um viðmiðunarmörk og á hverju þau byggja. Gerðir verða útreikningar á raf- og segulsviði fyrir alla valkosti sem eru til skoðunar fyrir Holtavörðuheidarlínu 1 einnig með tilliti til Hrutatungulínu 1 þar sem það á við. Holtavörðuheidarlína 1 verður hönnuð samkvæmt alþjóðlegum stöðlum um einangrunarstig loftlína, en lágmarkshæð leiðara yfir jörðu og fjarlægðir frá mannvirkjum eru skilgreindar nánar í íslensku þjóðarskjali með staðlinum ÍST EN 50341. Engar staðfestar niðurstöður liggja fyrir um það hvort segulsvið geti framkallað sjúkdóma, sé styrkur þess innan viðmiðunarmarka sem sett eru af „International Commission on Non-Ionizing radiation protection“ (ICNIRP). Geislavarnir ríkisins hafa mælt raf- og segulsvið í nágrenni við 29 spennistöðvar á höfuðborgarsvæðinu. Hæsta gildi var 25% af viðmiðunarmörkum ICNIRP upp við vegg spennistöðvar. Afar litlar líkur eru á að styrkur segulsviðs fari yfir viðmiðunarmörkin. Segulsvið frá raflínunum er langt undir viðmiðunarmörkunum og deyr hratt út með fjarlægð frá línunni. Það að ferðast undir raflínu er algerlega skaðlaust heilsu fólks (með tilliti til segulsviðs). Norsku geislavarnirnar, DSA, ganga svo langt á upplýsingasíðum sínum að segja, skýrum stöfum, að það sé ekki hættulegt að búa eða vera nálægt háspennuvirkjum.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.5	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Málsmeðferð	<p>Um matsáætlun Landsnets hf. gildir 21. gr. laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Þá gilda einnig um matsáætlanir ákvæði 11-13. gr. reglugerðar nr. 1381/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Undirritaður landeigandi gerir athugasemd vegna staðhæfingar á bls. 7 í matsáætlun þar sem fram kemur að Landsnet hf. hafi leitað „til Skipulagsstofnunar um leiðbeiningu varðandi rétta málsmeðferð á valkostinum Hallarmúlaleið“. Þessi framsetning atburða er röng og villandi. Hið rétta er að á fundi landeigenda á Hallarmúlaleið með Landsneti hf. þann 16. maí 2023 var Landsneti hf. gert skýrt og ljóst að landeigendur á Hallarmúlaleið væru mótfallnir lagningu háspennulínu um þá línuleið og að engin matsáætlun lægi fyrir um þann valkost. Í kjölfar þessa fundar sendi Landsnet hf. tölvupóst til Skipulagsstofnunar dags. 9. júní 2023. Í þeim pósti staðhæfði starfsmaður Landsnets hf. að Landsnet hf. hefði „áður upplýst Skipulagsstofnun um að umræddur nýr valkostur [þ.e. Hallarmúlaleið] væri í skoðun“. Þessi fullyrðing var röng enda var Hallarmúlaleiðar hvergi getið í fyrri matsáætlun Landsnets hf. eða álit Skipulagsstofnunar. Þvert á móti hafði Landsnet hf. þá ítrekað slegið Hallarmúlaleið út af borðinu. Í tölvupósti Landsnets hf. var ekki óskað eftir leiðbeiningum Skipulagsstofnunar heldur var þess einungis óskað að Skipulagsstofnun staðfesti þá fyrirætlun Landsnets hf. að gera „grein fyrir [Hallarmúlaleið] í umhverfismatskýrslu sem frávik frá matsáætlun“. Tölvupósti Landsnets hf. var svarað af hálfu Skipulagsstofnunar með tölvupósti dags. 12. júní 2023 en þá hafði Skipulagsstofnun einnig borist erindi landeigenda á Hallarmúlaleið dags. 7. júní 2023 þar sem krafist var viðbragða Skipulagsstofnunar við fyrirætlunum Landsnets hf. um umhverfismat Hallarmúlaleiðar án undanfarandi matsáætlunar. Í tölvupósti Skipulagsstofnunar til Landsnets hf. kom fram að Skipulagsstofnun teldi að Landsnet hf. hefði þegar afskrifað línuleið eftir Grjóthálsi. Varðandi þá röngu staðhæfingu Landsnets hf. að Skipulagsstofnun hefði áður verið upplýst um skoðun Landsnets hf. á Hallarmúlaleið sem valkosti, þá sagði í tölvupóstinum einfaldlega að „stofnuninni [væri] ekki kunnugt um að slíkar upplýsingar hafi borist“. Landsnet hf. svaraði tölvupósti Skipulagsstofnunar með svari dags. 14. júní 2023 og óskaði eftir fundi með Skipulagsstofnun án þess að hrekja í nokkru afstöðu Skipulagsstofnunar til fyrri samskipta aðila.</p>	<p>Landsnet harmar ef misvísandi upplýsingar um tilurð og meðferð nýs valkostar, Hallarmúlaleið, hafa komið fram í aðdraganda þess að hann hefur nú verið lagður fram og kynntur á sambærilegan hátt og aðrir valkostir Holtavörðuheildarlínu 1.</p> <p>Landsneti er fyllilega ljós andstaða landeigenda á línuleið Hallarmúlaleiðar við valkostinn og hafa landeigendur í nágrenni hennar bent á ýmis neikvæð áhrif sem geta hlotist af línuleiðinni. Í flestum tilvikum er um að ræða ábendingar um sömu umhverfisþætti og fram hafa komið um aðra valkosti línunnar.</p> <p>Eins og fram kemur fram í svari við lið 1.11 hér að aftan þá komu fram ítrekaðar ábendingar landeigenda annars staðar á línuleiðinni um að meta valkost sem færi nærri þeirri leið sem nú er kölluð Hallarmúlaleið. Við ítarlegri greiningu, en vanalegt er að gera á matsáætlunarstigi, á þeirri hugmyndi taldi Landsnet að um væri að ræða raunhæfan valkost sem uppfyllir markmið framkvæmdarinnar. Með því að leggja mat á þennan valkost og bera saman við aðra valkosti er reynt að lágmarka þá óvissu sem gæti skapast í lok umhverfismatsins, sem fælist í að geta ekki enn svarað því hvort Hallarmúlaleiðin hefði á einhvern hátt önnur umhverfisáhrif en aðrir valkostir, og þá hvernig. Mestu máli skiptir því að nýi valkosturinn hljóti sömu málsmeðferð og aðrir valkostir og verði því fyllilega samanburðarhæfur í umhverfismati framkvæmdarinnar. Sjá nánar svar við lið 1.6</p>
1.6	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Málsmeðferð, lagastoð	<p>Undirrituðum landeiganda er ekki kunnugt um þann lagagrundvöll sem liggur að baki ákvörðun Skipulagsstofnunar um að óska eftir „stuttri greinargerð“ og veita síðan „umsögn“ um hana. Hið rétta hlýtur að vera að fara verður með matsáætlun um Hallarmúlaleið sem nýja sérstaka matsáætlun og álit Skipulagsstofnunar sem nýtt og sérstakt álit um þá matsáætlun þar sem hvergi er gefinn afsláttur af kröfum laga nr. 111/2021 og reglugerðar nr. 1381/2021. Engar forsendur eru til þess að gera minni kröfur til umhverfismats á jörð undirritaðs landeiganda en jörðum á línuleið eldri byggðarlínu.</p>	<p>Í matsáætlun skal m.a. koma fram hvernig standa á að umhverfismati framkvæmdarinnar og m.a. veita upplýsingar um raunhæfa valkostir sem koma til greina og hvernig ætlað er að leggja mat á áhrif þeirra. Í matsáætlun Holtavörðuheildarlínu 1 sem lögð var fram til Skipulagsstofnunar 2. maí 2023 og samþykkt af hálfu Skipulagsstofnunar 21. júlí 2022 voru lagðir fram nokkrir valkostir og rökstudd ástæða þess að ákveðið var að leggja mat á þá. Eins og fram kemur í svari við lið 1.11 hér að aftan hafa mál þróast með þeim hætti að ástæða þótti til að leggja mat á einn valkost til viðbótar, s.k. Hallarmúlaleið.</p> <p>Skýrsla um nýjan valkost um Hallarmúlaleið, var kynnt með sambærilegum hætti og upphafleg matsáætlun Holtavörðuheildarlínu 1 og í samræmi við ákvæði 2. mgr. 21. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana og 12. gr. reglugerðarinnar með lögunum nr. 1381/2021. Umfjöllun um nýjan valkost í skýrslunni og áætlun um umhverfismat hans var með sambærilegum hætti og var gert fyrir aðra valkosti í matsáætlun Holtavörðuheildarlínu og unnin var í samræmi við ákvæði 11. gr. reglugerðar nr. 1381/2021.</p> <p>Umfjöllun og kynning á nýjum valkosti um Hallarmúlaleið hefur og mun hljóta sambærilega lagalega málsmeðferð og aðrir valkostir sem áður voru kynntir í matsáætlun. Landsnet bregst við umsögnum um þennan valkost líkt og gert var þegar matsáætlunin var kynnt upphaflega og Skipulagsstofnun mun í kjölfarið veita álit sitt.</p> <p>Þá mun valkosturinn verða rannsakaður á sama hátt og aðrir valkostir og verða fyllilega samanburðarhæfur við aðra valkosti. Samanburður umhverfisáhrifa þeirra valkosta sem til greina koma er lykilþáttur í mati á umhverfisáhrifum og ætlað að undirbyggja grunn að gegnsæi við ákvarðanatöku um aðalvalkost í lok umhverfismatsins.</p>

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.7	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Matsáætlun, forsendur	Undirritaður landeigandi gerir ennfremur athugasemd við forsendur matsáætlunar. Ein meginforsenda matsáætlunar Landsnets hf. virðist vera „ákall“ um skoðun og umhverfismat Hallarmúlaleiðar frá ótilgreindum aðilum. Þá virðist sem að það sé einnig forsenda Landsnets hf. að umhverfismat Hallarmúlaleiðar „styrki“ umhverfismat Holtavörðuheidiarlínu 1, svo sem segir á bls. 4 í fyrirbyggjandi matsáætlun. Hvort tveggja er illskiljanleg forsenda matsáætlunar. Sé á annað borð tekið mið af „ákalli“ frá þeim sem gera athugasemdir við matsáætlanir, þá ber að líta á bréf þetta sem ákall um að Landsnet hf. skoði aðra valkosti til samanburðar við Hallarmúlaleið, ekki síst línuleið yfir hálendið.	Sjá svar við lið 1.11. Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætlana Landsnet er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheidiarlínu 1 og Holtavörðuheidiarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi. Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálendið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yfri heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð. Flutningslína yfir hálendið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yfri um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrirséð að ef farið væri með Holtavörðuheidiarlínu 1 um Kjöl, yfri umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærrí heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheidiarlína 1 og Holtavörðuheidiarlínu 3 (samtals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.
1.8	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Málsmeðferð	Ákvörðun Skipulagsstofnunar dags. 5. júlí 2023 um gerð matsáætlunar fyrir Hallarmúlaleið byggði m.a. á því að Skipulagsstofnun teldi að Hallarmúlaleið væri „nýr valkostur sem liggur á allt öðrum stað en þeir valkostir sem til umfiðllunar voru í matsáætlunarferlinu“. Þessi niðurstaða Skipulagsstofnunar, sem undirritaður landeigandi tekur undir, gengur í berhögð við afstöðu Landsnets hf. sem kom fram á fundi með landeigendum á Hallarmúlaleið þann 16. maí 2023. Þar kom fram sú afstaða fulltrúa Landsnets hf. að almenn auglýsing eldri matsáætlunar hefði firtt Landsnet hf. allri ábyrgð á að vinna nýja matsáætlun vegna Hallarmúlaleiðar. Sú afstaða var augljóslega röng eins og birtist glögglega með gerð hinnar nýju matsáætlunar dags. 23. ágúst 2023.	Sjá svar við lið 1.6.
1.9	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Valkostagreining	Undirritaður landeigandi telur að sami ágalli sé á valkostagreiningu Landsnets hf. og valkostaskýrslu dags. 2. desember 2021. Með öðrum orðum þá hafi ekkert tilefni verið fyrir landeigendur á Hallarmúlaleið að koma að valkostagreiningu sem unnin var árið 2021. Landeigendur á Hallarmúlaleið voru ekki boðaðir á fundi og var ekki gefinn kostur á að koma að „vinnustofum“ Landsnets hf. með öðrum landeigendum. Upplagg Landsnets hf. varðandi Holtavörðuheidiarlínu 1 hefur alltaf verið að línuleið eldri byggðalínu skyldi fylgt. Slíkt væri enda í samræmi við stefnu stjórnvalda, sbr. bæði þingsályktun 11/144 og þingsályktun 26/148 sem Landsnet hf. vísar til á bls. 5 í fyrirbyggjandi matsáætlun. Af hálfu landeigenda í Borgarbyggð voru það enda fyrst og fremst landeigendur á línuleið eldri byggðalínu sem veitt var aðkoma að valkostagreiningu Landsnets hf. Telur undirritaður að fullt tilefni hafi verið fyrir Landsnet hf. til þess að boða landeigendur á Hallarmúlaleið til valkostagreiningar Landsnets hf. árið 2021 þegar Landsneti hf. var ljóst var að umræða hefði skapast um línuleið eftir Grjóthálsi og meðfram Hallarmúla. Í tilvitnuðum pósti Landsnets hf. dags. 14. júní 2023 til Skipulagsstofnunar kom enda fram af hálfu Landsnets hf. að „einn af þeim valkostum sem settur var fram [í valkostagreiningu] var leið sem fór um Grjótháls til suðurs. Var þessari leið hafnað í valkostagreiningu, m.a. á þeim grundvelli að línuleiðin færi um erfitt landslag. Valkostaskýrsla var gefin út sem fiallaði um niðurstöður valkostagreiningarinnar og kom þar fram hvaða valkostir yrðu settir í umhverfismat“. Þrátt fyrir að Landsneti hf. sé tíðrætt um samráð, þá hefur Landsnet hf. engin svör gefið um það hvers vegna landeigendum á Hallarmúlaleið var ekki gefinn kostur á þátttöku í valkostagreiningu.	Þegar ákvörðun Landsnets um að taka Hallarmúlaleið til skoðunar sem valkost í umhverfismati lá fyrir var hafist handa við að undirbúa kynningar og opinn upplýsingafund þar sem landeigendur á leiðinni voru boðaðir þessu fundur var haldinn 5 vikum eftir ákvörðun. Almennt eru kynningarfundir opnir og auglýstir þannig að allir þeir sem láta sig málið varða geti kynnt sér og komið fram sjónarmiðum sínum. Landsnet harmar að ekki hafi tekist að upplýsa alla landeigendur á Hallarmúlaleið þegar ákvörðun lá fyrir um að taka hana inn sem einn af valkostum í umhverfismati Holtavörðuheidiarlínu 1. Fyrr í ferlinu hafa verið opnir fundnir í Borgarbyggð auk þess sem skrifað hefur verið um verkefnið í fjölmiðlum bæði staðarmiðlum og miðlum með dreifingu á landsvísu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.10	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Valkostir	Landeigendur á Hallarmúlaleið hafa nú þegar t.d. í athugasemdum við kerfisáætlun 2023-2032 rökstutt með ítarlegum hætti skyldu Landsnets hf. til að skoða línuleið yfir hálendið til samanburðar við línuleið um láglandi í Borgarbyggð.	<p>Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætlana Landsnet er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheiðarlínu 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi.</p> <p>Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálendið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yfri heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð.</p> <p>Flutningslína yfir hálendið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yrði um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrir séð að ef farið væri með Holtavörðuheiðarlínu 1 um Kjöl, yrði umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærrí heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheiðarlína 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3 (samtals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.</p>
1.11	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Valkostagreining	Eigi nú að meta Hallarmúlaleið sem valkost við lagningu Holtavörðuheiðarlínu 1, þá verður einnig að liggja fyrir ný valkostaskýrsla og valkostagreining þar sem landeigendur á Hallarmúlaleið hafi jafna aðkomu á við aðra landeigendur. Allt umhverfismatsferli og eftirfarandi skipulags- og eignarnámsferli, ef að verður, verður haldið verulegum ágalla verði ekki ráðist í nýja valkostagreiningu.	<p>Landsnet bendir á að vinna við valkostagreiningu með hagaðilum, áður en matsáætlun er lögð fram er ekki lögbundin, en er ætlað að fá fram hugmyndir um hugsanlega valkosti.</p> <p>Landeigendur á Hallarmúlaleið sem nú gera athugasemdir við greinargerð um Hallarmúlaleið höfðu á þeim tímapunkti ekki augljóst tilefni til að ætla að fyrirhugaðar framkvæmdir myndu snerta beint þeirra hagsmuni. Hins vegar kom fram í vinnu við valkostagreiningu hugmyndir að línuleiðum bæði um og beggja megin við Hallarmúla, allt frá vestan Bifrastar og austur á Kjöl og því telur Landsnet að það svæði sem kemur til greina hafi verið skoðað og endurskoðað og því er ekki tilefni til frekari valkostagreiningar.</p> <p>Kynning matsáætlunar fyrir Holtavörðuheiðarlínu 1, sem m.a. byggði á valkostagreiningunni, var kynnt lögum samkvæmt. Þá bárust m.a. ábendingar í umsögnum um að Landsnet ætti að taka til mats ýmsar valkostahugmyndir sem fram höfðu komið í vinnu við valkostagreininguna, t.d. á þeirri leið sem nú kallast Hallarmúlaleið og eins um að meta valkosti sem fælust í legu línunnar fjarri núverandi byggðalínuleið m.a. um Kjöl.</p> <p>Landsneti ber að bregðast við og svara umsögnum og senda Skipulagsstofnun viðbrögð sín, áður en stofnunin veitir álit um matsáætlunina. Í viðbrögðum Landsnets kom m.a. fram rökstuðningur fyrir því að ekki þætti ástæða til að bæta við fleiri valkostum, en lagðir hefðu verið fram í matsáætlun. Skipulagsstofnun samþykkti matsáætlun Landsnets 21. júlí 2022. Í kjölfar frekara samtals við landeigendur á áhrifasvæði þeirra valkosta sem lagðir voru fram í matsáætlun voru áréttáðar óskir um að Landsnet skoðaði nánar leið sem fer nærri þeim valkosti sem nú er nefndur Hallarmúlaleið. Eins og fram kemur í kafla 3 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, þá var ráðist í þá greiningu og þó fyrir séð sé að henni fylgi kostir og gallar, líkt með aðra valkosti, þá mætti haga henni á þann hátt að hún væri raunhæf og gæti uppfyllt markmið framkvæmdarinnar á fullnægjandi hátt.</p> <p>Á heimasíðu Skipulagsstofnunar hafa verið teknar saman upplýsingar um kröfur sem gerðar eru til valkostasamanburðar á grundvelli laga um umhverfismat. Þar er m.a. vísað til leiðbeiningarits Evrópusambandsins frá 2017 til skýringar við þær kröfur sem gerðar eru til umhverfismats skv. tilskipun ESB</p> <p>Þar kemur m.a. fram að;</p> <p>„Hver framkvæmd og umhverfismat hennar er sérstök og þess vegna er ekki hægt að setja fram endanlegan lista um hvernig valkostir skuli skilgreindir og metnir.“</p> <p>„Raunhæfni valkosta þarf að skoða út frá því hvort þeir eru til þess fallnir að geta náð markmiðum framkvæmdarinnar á fullnægjandi hátt, auk þess að vera framkvæmanlegir með tilliti til tæknilegra, efnahagslegra, pólitískra og annarra viðeigandi viðmiða.“</p> <p>Ljóst er að skv. þessum leiðbeiningum liggja hvergi fyrir skýr fyrirmæli um hvaða viðmið eða þætti skuli leggja til grundvallar þegar raunhæfni valkosta er metin og ákveðið hvaða valkostahugmyndir á að halda áfram með og leggja fram til mats á umhverfisáhrifum. Því er fyrir séð að óljós skil geta verið á milli valkosta sem ákveðið er taka áfram til mats og þeirra</p>

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
				<p>valkostahugmynda sem ákveðið að meta ekki.</p> <p>Hins vegar er mikilvægt og kemur m.a. skýrt fram í leiðbeiningum Skipulagsstofnunar að það er framkvæmdaraðili sem hefur forræði á því hvaða framkvæmdakostir uppfylla markmið framkvæmdar, enda sé mat hans í þeim efnum reist á hlutlægum og málefnalegum grunni. Þar er vísað til dóms hæstaréttar í máli nr. 22/2009.</p> <p>Í umsögnum sem nú hafa borist við kynningu á nýjum valkosti, Hallarmúlaleiðinni, er farið fram á mat á línuleið sem felur í sér að leggja línu yfir Kjöl. Sambærilegar hugmyndir komu fram strax á fyrri stigum í valkostavinnu og þá m.a. lagðar fram sömu röksemdir og nú eru gerðar, þ.e. að ný lína myndi skerða og rýra landbúnaðar- og ferðaþjónustusvæði, sem hún myndi síður gera ef línan yrði lögð fjarri byggð.</p> <p>Eins og áður segir þá hefur Landsnet lagt fram röksemdir fyrir því að þessar valkostahugmyndir á þessu hálandissvæði gætu ekki talist raunhæfar og kemur m.a. fram í viðbrögðum við valkostaskýrslu og matsáætlun.</p> <p>Í kynningu á nýjum valkosti, Hallarmúlaleið, hefur almenningi að nýju gefist tækifæri á að koma á framfæri ábendingum, sem Landsneti ber að bregðast við. Þar hafa hugmyndir um valkost yfir Kjöl verið áréttar að nýju og því hefur Landsnet farið yfir þær aftur og greint enn frekar og má sjá niðurstöður þeirrar greiningar í svari við lið 1.10. Því telur Landsnet að landeigendum við nýja línuleiðarvalkostinn Hallarmúlaleið, hafi gefist tækifæri til að koma á framfæri hugmyndum um valkosti og öðrum hagsmunaaðilum á áhrifasvæði valkosta Holtavörðuheidiarlínu 1, þó sú aðkoma hafi ekki verið með sambærilegum hætti.</p> <p>Það sem helst greinir á milli varðandi ákvörðun um að halda áfram með Hallarmúlaleiðina til mats en ekki leið yfir Kjöl, er að sú síðarnefnda uppfyllir ekki markmið framkvæmdarinnar og er það eins og áður segir rökstutt í svari við athugasemd 1.10.</p> <p>Landsnet telur tilefni til að vísa beint í samantekt framangreindra leiðbeininga Skipulagsstofnunar.</p> <p>„Samantekið hefur framkvæmdaraðili forræði á því hvaða valkostir uppfylla markmið framkvæmdar, enda sé mat hans reist á hlutlægum og málefnalegum grunni. Tilteknir valkostir kunna þegar að hafa verið yfirfarnir og útilokaðir á frumstigi mótunar framkvæmdahugmynda, áður en kemur að umhverfismati framkvæmdarinnar. Að sama skapi er mikilvægt að í sjálfri umhverfismatsvinnunni sé svigrúm til að huga að öðrum valkostum, leiði matið í ljós veruleg neikvæð umhverfisáhrif framkvæmdarinnar. Skipulagsstofnun getur gert kröfu um að í frummatsskýrslu framkvæmdaraðila sé fjallað um tiltekna valkosti. Jafnframt geta umsagnaraðilar og almenningur farið fram á umfjöllun um tiltekna valkosti og ber framkvæmdaraðila að bregðast við þeim tillögum með málefnalegum hætti. Skipulagsstofnun hefur eftirlit með því að framkvæmdaraðili sinni þeirri skyldu.“</p> <p>Landsnet telur því að framangreind málsmeðferð uppfylli ákvæði laga um nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana og brugðist hafi verið við málaefnalegum hætti við þeim valkostahugmyndum sem komið hafa fram í undirbúningi umhverfismatsins.</p>

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.12	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Valkostir	<p>Í svörum Landsnets hf. dags. 8. september 2023 við athugasemdum landeigenda á Hallarmúlaleið við kerfisáætlun 2023-2032 er gert lítið úr kröfu landeigenda um að línuleið yfir Kjöl verði skoðuð sem valkostur við lagningu Holtavörðuheiðarlínu 1 og eftir atvikum umhverfismetinn sem slíkur. Eins og ráða má af fyrri bréfaskrifum landeigenda á Hallarmúlaleið er málflutningur Landsnets hf. á reiki í þessum málum og jafnvel mótsagnakenndur.</p>	<p>Vísað er svars við lið 1.5. Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætlana Landsnet er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheiðarlínu 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi.</p> <p>Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálandið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yfri heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð.</p> <p>Flutningslína yfir hálandið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yrði um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrirséð að ef farið væri með Holtavörðuheiðarlínu 1 um Kjöl, yrði umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærrí heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheiðarlína 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3 (samtals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.</p>
1.13	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Valkostgreining (hálandisleið)	<p>Valkostaskýrsla Landsnets hf. dags. 2. desember 2021 útilokar línuleið yfir Kjöl einkum af þremur ástæðum, þ.e. (a) línuleiðin er utan línugatna og mannvirkjabelta, (b) línuleiðin raskar ósnortnum svæðum en slíkt samræmist ekki stefnu stjórnvalda að sögn Landsnets hf. og (c) línuleiðin liggur fjarri Vatnshömrum og tengikerfinu á Vesturlandi. Er það einkum síðasta atriðið sem Landsnet hf. teflir nú fram sem rökum í svörum sínum dags. 8. september 2023 við athugasemdum landeigenda á Hallarmúlaleið dags. 15. júní 2023 við kerfisáætlun. Hér er þess þó strax að geta að hvergi í áætlunum um Holtavörðuheiðarlínu 1 er gert ráð fyrir að tengja hina nýju línu inn á tengivirkið á Vatnshömrum.1</p> <p>Varðandi fyrri tvö atriðin, þá gildir það sama um Hallarmúlaleið og lagningu línu yfir Kjöl, þ.e. Hallarmúlaleið liggur að mestu um ósnortið land og er sannarlega utan mannvirkjabeltis. Eins og landeigendur rökstuddu ítarlega í nefndu bréfi sínu dags. 15. júní 2023 þá er ekki hald í tilvísun Landsnets hf. til þingsályktunar 26/148 um bann við lagningu háspennulína yfir hálandið. Gerir Landsnet hf. enda enga tilraun til þess að svara athugasemdum landeigenda þar að lútandi í svörum Landsnets hf. til Orkustofnunar dags. 8. september 2023. Þá er rétt að halda því til haga að Holtavörðuheiðarlína 1, samkvæmt tillögu Landsnets hf., er að hluta innan marka miðhálandisins og í drögum að kerfisáætlun er gert ráð fyrir því að háspennulínur verði lagðar innan hálandisins til þess að komast megí hjá verkefnum sem eru „þung í leyfisferlum“.2 Það virðist því algerlega háð hentugleika Landsnets hf. hverju sinni hvort að línur eigi að liggja um miðhálandið eða ekki og Landsnet hf. þannig í mótsögn við eigin málflutning. Vísast að öðru leyti til athugasemda landeigenda á Hallarmúlaleið sem settar voru fram í bréfi til Landsnets dags. 15. júní 2023.</p> <p>Varðandi þriðja atriðið, það er tengingu línuleiðar yfir Kjöl við flutningskerfið á Vesturlandi, þá telja landeigendur á Hallarmúlaleið að Landsnet hf. hafi á engan hátt útskýrt hvers vegna ekki sé hægt að tengja línuleið yfir Kjöl við flutningskerfið. Tenging við Sultartangalínu að Brennimel er hinn augljósi kostur. Með spennuhækkun á Vatnshamralínu 2, Vegamótalínu 1 og Vogaskeiðslínu 1 ásamt nýrri Akraneslínu 2 og línu milli Stykkishólms og Glerárskóga væri komnar góðar 132kV hringtengingar. Borgarfjörðurinn yrði þannig fjórtengdur og Snæfellsnes og Dalirnir fengju hringtenginu, sem mun lengi hafa vantað. Þessar lausnir þarf hvort eða er að skoða vegna Holtavörðuheiðarlínu 1 eins og hún er lögð upp af Landsneti hf. Varðandi háleitar hugmyndir um vindorkuframléiðslu á Vesturlandi, þá eru þær enn á hugmyndastigi og alls óljóst hvert umfang slíkrar framléiðslu verður. Í öllu falli væri hægt að tengja vindorkuframléiðslu af Vesturlandi í Hrótafjörð og svo úr Hrótafirði eftir línuleið nýrrar Holtavörðuheiðarlínu 3 að Blöndu og þaðan yfir Kjöl. Allar línuleiðir, hvort sem það eru þær sem nefndar eru hér að ofan eða Holtavörðuheiðarlína 1, fela í sér kosti og galla. Áður tilgreindir gallar við Hallarmúlaleið „erfitt landslag“ raunar taldir það miklir, að leiðinni var hafnað af Landsneti hf. Ekki verður séð að þær forsendur höfnunar hafi breyst.</p>	<p>Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætlana Landsnet er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheiðarlínu 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi.</p> <p>Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálandið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yfri heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð.</p> <p>Flutningslína yfir hálandið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yrði um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrirséð að ef farið væri með Holtavörðuheiðarlínu 1 um Kjöl, yrði umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærrí heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheiðarlína 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3 (samtals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.</p> <p>Þegar flutningur færast af núverandi byggðalínu, sem nú er fulllestuð, yfir á Holtavörðuheiðarlínu 1 aukast flutningsmöguleikar svæðisbundnu dreifikerfin og til dreifiveitna þannig eykst afhendingargetan í tengipunktum á Vesturlandi. Með því að leggja línuna nærri Vatnshamra tengivirkinu verður einfalt í framtíðinni að tengja það við 220kV kerfið, þegar notkun á svæðinu kallar á það. Til stendur að styrkja svæðisbundna kerfið á Vesturlandi í framtíðinni eins og sjá má í kerfisáætlun Landsnets, en þær styrkingar koma ekki í staðinn fyrir Holtavörðuheiðarlínu 1.</p>

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
			Landeigendur á Hallarmúlaleið telja hins vegar sem fyrr segir að valkostagreiðing sé ábótavant og að fyrirætlanir Landsnets hf. séu að þessu leyti vanbúnaðar.	
1.14	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Afstaða landeigenda, samráð	Samkvæmt reglugerð nr. 1381/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana ber að gera grein fyrir fjölda atriða í matsáætlun, m.a. afstöðu þeirra sem hafa tjáð sig um framkvæmdina og umhverfismat hennar, sbr. 4. tl. 11. gr. reglugerðarinnar. Landsnet hf. lætur með öllu hjá líða að geta þess að landeigendur á Hallarmúlaleið hafa margítrekað mótmælt framkvæmdinni, t.d. á fundi 16. maí 2023 með Landsneti hf. og í bréfum til Landsnets hf. og Borgarbyggðar dags. 7. júní 2023. Mótmæli landeigenda og röksemdir eru því ákall um að fyrri röksemdir varðandi ókosti Hallarmúlaleiðar verði virtar og að fallið verði frá hugmyndinni.	Gerð verður grein fyrir afstöðu þeirra sem hafa tjáð sig í umhverfismatsskýrslu. Það ferli sem er í gangi með vinnu við umhverfismat er vettvangur fyrir almenning að koma sínum sjónarmiðum á framfæri
1.15	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Rannsóknir	Í matsáætlun Landsnets hf. er gert ráð fyrir að ýmsar rannsóknir muni fara fram, m.a. á fuglalífi, náttúruminum og fornleifum. Orðalag matsáætlunar ber með sér að slíkar skoðanir hafi ekki verið framkvæmdar og má því álykta sem svo að frekari rannsókn sé þörf. Á fundi með landeigendum þann 3. október 2023 kom hins vegar fram af hálfu Landsnets hf. að vettvangsvinnu við umhverfispætti væri lokið þrátt fyrir að álit Skipulagsstofnunar á matsáætlun liggja ekki fyrir. Gerir undirritaður landeigandi athugasemd við villandi framsetningu í matsáætlun að þessu leyti.	Rannsóknnum vegna valkosta annarra en Hallarmúlaleiðar var lokið í október 2023 og vettvangsvinnu vegna valkosti Hallarmúlaleiðar. Lokaskýrslur rannsókna vegna Hallarmúlaleiðar lágu ekki fyrir þegar fundað var með landeigendum þann 3. október s.l. Álitsgerð Skipulagsstofnunar vegna Hallarmúlaleiðar verður unnin í kjölfar þessara svara.
1.16	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Landbúnaður	Meta þarf áhrif á ræktanlegt land á Svarfhóli, ofan og meðfram Hvítár. Eina framræsta en óræktaða land sem eftir er á Svarfhóli, og er tækt til ræktunar, er undir fyrirhuguðu línustæði. Ræktuð og ræktanleg tún eru e.t.v. ekki nema 40-50 ha. án landsins við Hvítá. Lagning línunnar um svæðið við Hvítá dregur mjög úr möguleikum til framþróunar landbúnaðar á jörðinni þar sem frekari ræktunarkostir eru litlir eða engir nema við Hvítá.	Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á landbúnað þ.m.t. á Hallarmúlaleið sem liggur um land Svarfhóls. Mælikvarðar sem horft er til er t.d. Gæði og núverandi nýttjar landbúnaðarlands sem framkvæmd fer um hversu mikið það um skerðast. Leitast verður við að svara hve miklar takmarkanir verða á nýtingu lands til landbúnaðarnota og hvort ný tækifæri geti skapast.
1.17	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif Hallarmúlaleiðar á fuglalíf og aðflug að mikilvægum fuglaverndunarsvæðum í Ferjubakkaflóa, Ystutungu (Sólheimatungu) og Andakíl, samanborið við samanburðarvalkost. Eins og þegar er rakið í bréfum landeigenda til Landsnets hf. vegna málsins, þá eru Ferjubakkaflóa og Ystutunga mun nær Hallarmúlaleið heldur en línuleið eldri byggðalínu sem er samanburðarvalkostur eða „núllvalkostur“ í skoðun á Hallarmúlaleið samkvæmt matsáætlun Landsnets hf. Sérstaklega þarf að meta áhrif háspennulínu á erni á svæðinu en þeir sjást reglulega frá Svarfhóli beggja megin Norðurár.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatsskýrslu. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuhéiðarlínu 1.
1.18	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Vatnsból	Meta þarf áhrif línumastra og línuvega á vatnsbúskap í Stafholtsfjalli. Jarðirnar Flóðatangi, Melkot og Svarfhóll, auk sumarhúsa og heilsárshúsa á jörðunum, sækja allar vatn í lindir í Stafholtsfjalli. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap Stafholtsfjalls. Engin framræsla fylgir línulögninni, vegslóðir eru lagðir ofan á jarðveg og þá með jarðvegslóðum, þar sem þess er þörf. Eins eru sett ræsi eða vegslóðir unnir með þeim hætti að þeir hafi lágmarksáhrif á vatnsrennsli.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
1.19	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Náttúruvá (Flóðahætta)	Þau möstur sem standa næst Hvítá í landi Þingness, Melkots, Flóðatanga og Svarfhóls eru á flóðasvæði árinna þar sem hætta er á stórflóðum og jakaburði. Möstur línunnar verða ekki þjónustuð á þessu svæði í einhverja daga á hverju ári. Meta þarf áhrif flóðahættu á línuna.	Mismunandi er hvaða náttúruöfl eru helst líkleg til að hafa áhrif á valkosti. Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um náttúruvá og samspil við framkvæmdina. Flóðahætta er þar með talin og mun umfjöllunin byggja á fyrirliggjandi gögnum, m.a. skýrslu Orkustofnunar og Vatnamælinga um kortlagningu flóða í neðri hluta Hvítár í Borgarfirði og skýrslur Veðurstofnunar um flóð m.a. á vatnasviði Hvítár í Borgarfirði.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
1.20	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Svarfhóls þar sem línan kemur upp í hlíðar Stafholtsfjalls. Þá eykur það enn á ásýnd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að veða á móti áflugshættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkaflóa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álitni Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áflugshættu í nálægð við fuglaverndunarsvæði verður tekin til athugunar. Niðurstöður umhverfismats Holtavörðuheildarlínu 1 munu gefa vísbendingar um hvar þörf er á mótvægisáðgerðum til að draga úr eða bæta fyrir möguleg neikvæð áhrif. Það gæti bæði átt við um áflug fugla og ásýnd.
1.21	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Stangveiði	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið meðfram Hvítá, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu.	Línumannvirki sem slík hafa ekki bein áhrif á ár og lífríki þeirra. Ásýnd þeirra frá veiðistöðum kann hins vegar að hafa áhrif á upplifun veiðimanna. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuleiðar frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir.
1.22	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt meðfram Hvítá. Víðsýnt er frá holtunum og þau ofan flóðahættu en viðbúið að ásýnd svæðisins gerbreyst. Mikið og verðmætt land sem færi undir línu og helgunarsvæði línunnar.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæðis. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheildarlínu 1 er m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuleiðir liggja um og telja má álitlegt ræktunarland utan núverandi ræktunarspildna.
1.23	Arnaldur Jón Gunnarsson, Svarfhóli	Áskilnaður	Andstaða við lagningu háspennulínu um Hallarmúlaleið er ítrekuð. Undirritaður landeigandi áskilur sér sem fyrr allan bótarétt á hendur Landsneti hf., Borgarbyggð og íslenska ríkinu vegna mögulegs eignarnáms ef að yrði, breytinga á skipulagi og/eða framkvæmdum við Holtavörðuheildarlínu 1. Þá áskilur undirritaður landeigandi sér allan rétt til þess að koma að öðrum og frekari sjónarmiðum síðar í umhverfismatsferli Holtavörðuheildarlínu 1 og á öðrum vettvangi.	Raforkulög meina Landsneti að hefja framkvæmdir nema að fyrir liggja samningur um landnot eða eignarnám og umráðataka hafi farið fram. Samkvæmt Stjórnarskrá getur eignarnám ekki farið fram nema fullar bætur komi fyrir. Skipulagslög hafa að geyma reglur um bætur vegna skipulagsbreytinga. Þá tryggja umhverfismatslögin einstaklingum rétt til að koma að athugasemdum auk þess sem þeir njóta almenns málfrelsis. Viðkomandi nýtur nú þegar alls þess réttar sem fjallað er um í þessari athugasemd.
2.1	Arnar Grétarson, Höll	Ferðaþjónusta og útivist	Ferðaþjónusta í Norðurárdal, Þverárhlið og Stafholtstungum. Rannsaka þarf áhrif mögulegrar háspennulínu um Hallarmúla á þá miklu ferðaþjónustu sem byggst hefur upp og mun væntanlega byggjast upp ef engin háspennulína mun koma. Hérna er t.d. listi yfir hótél, gististaði og afþreyingu. <ul style="list-style-type: none"> • Hótel Bifröst¹. • Hraunsnef Sveitahótel². • Hótel Varmaland³. • Hótel Stafholtsveggir (í smíðum)⁴. • Háskólinn Bifröst⁵. • Guesthouse Hvítá⁶. • Veiðifélag Norðurár⁷. • Veiðifélag Þverár⁸. • Veiðihús Brenna (í landi Hamrenda)⁹. • Tjaldsvæðið Varmaland (Landamerki ehf)¹⁰. • Laxfoss (útleiga)¹¹. • Gólfklúbburinn Glanni¹². • Útleiga húsa á Bifröst s.s. Kennarasambandi¹³. • Útleiga húsa í landi Hreðavatns s.s. BHM¹⁴ og fleiri aðilar inn t.d. Airbnb. • Útleiga húsa hjá BSRB Munarðarnesi¹⁵ (mörg aðildarfélög BSRB eru með hús á þessu svæði). • Útleiga húsa í Munaðarneslandi, sjá t.d. inn á Airbnb.	Landsnet þakkar fyrir ábendingar um ferðaþjónustu í Norðurárdal, Þverárhlið og Stafholtstungum.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
			<ul style="list-style-type: none"> • Útleiga húsa á Svartagili, sjá t.d. inn á Airbnb. • Útleiga hús Veiðilæk¹⁶. • Útleiga húsa í Arnarholti, sjá t.d. inn á Airbnb. • Útleiga húsa að Lundum¹⁷. • Útleiga hús Efra-Nes¹⁸. • Útleiga hús Skógarnes¹⁹. • Útleiga hús Stafholtsey²⁰. • Veitingarstaðurinn Esjuskálinn (Baulan)²¹. • Framtíðarútleiga sumarhúsa í landi Arnbjargarlæk. • Framtíðarútleiga sumarhúsa í landi Hallar. • Framtíðarútleiga sumarhúsa í landi Hjarðarholt. • Framtíðarútleiga sumarhúsa í landi Stafholtsveggja. • Framtíðarútleiga sumarhúsa í landi Hofstaða. <p>Hérna er listi yfir afþreyingu sem erfitt er að útlista nákvæmlega á einhvern aðila.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grábrók (vinsæll áningarstaður ferðamanna). • Fossinn Glanni og Paradísarlaut (vinsæll áningarstaður ferðamanna). • Hestaferðir á vegum mismunandi aðila um svæðið sem háspennulínan er áætluð um. • Gönguhópa. • Hjólreiðarhópa (einkum leiðina í kringum og út frá Hallarmúlanum).	
3.1	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23
3.2	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Vatnsból	Meta þarf áhrif línustastra og vegalagningar á vatnsbúskap í Hallarmúla. Bærinn á Veiðilæk sækir vatn í hlíðar Hallarmúlans. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap í Hallarmúla og þarf að meta áhrif þess sérstaklega. Aðgangur að hreinu köldu vatni er grundvöllur fyrir allri byggð og búskap, hvaða nafni sem nefnist.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
3.3	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun blasa við í landi Veiðilækjar. Ásýnd línunnar þarf að meta sérstaklega frá íbúðarhúsi séð en einnig frá öðrum stöðum á jörðinni þar sem til greina kemur að byggja sumarhús eða heilsárshús.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Veiðilækjar verður tekin til athugunar.
3.4	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Ferðabjónusta og útivist (Veiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif lína um Hallarmúlaleið hafi áhrif á vilja fólks til að stunda veiði á svæðinu og aðra afþreyingu. Veiðilækur eru meðal bestu veiðijarða við Norðurá en veiðimenn sækja ekki síst í hina ósnortnu og mikilfenglegu náttúru sem svæðið hefur upp á bjóða. Háspennulínan, þar sem hún myndi liggja um land Hallar, blasir við frá veiðihúsi Norðurár og gnæfir yfir veiðisvæðinu. Ótvírætt er að háspennulínan mun breyta ásýnd svæðisins til hins verra með tilheyrandi neikvæðum áhrifum sem þarf að meta sérstaklega í umhverfismati. Þá þarf að meta áhrif línunnar á vilja fólks til að njóta ferðabjónustu almennt á svæði sem hefur verið raskað með þeim hætti sem Landsnet hf. leggur til. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjalllendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur. Efri hluta Stafholtstungna og Norðurárdalur eru þegar mikið útivistarsvæði sem er eftirsótt af sumarhúsaeygendum og ferðamönnum til útiveru. Háspennulínur munu gerbreyta aðdráttarafli svæðisins til hins verra.	Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um mikilvægi svæðisins fyrir ferðamennsku og útivist og lagt mat á áhrif á þessa þætti til framtíðar og hver verði varanleiki áhrifa. Ásýnd mannvirkja frá veiðistöðum kann að hafa áhrif á upplifun veiðimanna. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Fjallað verður um mikilvægi svæðisins fyrir ferðamennsku og útivist og lagt mat á áhrif á þessa þætti til framtíðar og hver verði varanleiki áhrifa.
3.5	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Jarðmyndanir	Vísað er til athugasemda Marenar Davíðsdóttur dags. 9. október 2023 en í þeirri umsögn um Hallarmúlaleið eru færð sannfærandi rök fyrir því að Hallarmúli sé innan Ljósufjallakerfisins og njóti því verndar 61 gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Ber að meta áhrif framkvæmdanna sérstaklega að þessu leyti.	Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndanana m.t.t friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Athugasemdir Marenar Davíðsdóttur um Ljósufjallakerfið verða teknar til athugunar vegna umfjöllunar um jarðmyndanir.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
3.6	Arndís Björnsdóttir, Veiðilæk	Gróður	Meta þarf sérstaklega áhrif línunnar á viðkvæman gróður á Hallarmúla og Grjóthálsi, bæði vegna mastra og ekki síður vegna línuvega sem eiga að fara um óraskað land. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjalllendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur.	Náttúrufræðistofnun Íslands hefur umsjón með gróðurfarsrannsóknnum á Hallarmúlaleið sem felast í að staðfesta fyrirbyggjandi kortlagningu vistgerða. Áhersla er á votlendisvistgerðir. Niðurstöður munu draga fram hvaða vistgerðir og plöntutegundir eru að finna á línuleið og slóðum og hver sé verndarstaða þeirra. Í umhverfismatskýrslu verður lagt mat á verndargildi vistgerða og plöntutegunda á línuleið.
4.1	Ásta Möller og Haukur Þór Hauksson, Fornastekk		Undirritaðir eru landeigendur jarðarinnar Fornastekks í Stafholtstungum í sveitarfélaginu Borgarbyggð. Fornistekkur er ekki á línuleið eldri byggðalínu né heldur á Hallarmúlaleið skv. fyrirbyggjandi gögnum um lagningu hennar. Hallarmúlaleið er hins vegar í sjónmáli frá jörðinni og við nýtum Hallarmúlann til útivistar. Þar höfum við m.a. fylgst með framförum í grónu landi og skógrækt á síðustu rúmri hálfri öld sem við höfum varir stundum í héraðinu og eigum nú búsetu. Hagsmunir okkar eru ekki jafn veigamiklir og þeirra landeigenda sem eiga jarðir á Hallarmúlaleið. Hins vegar látum við okkur málið varða til stuðnings sjónarmiðum nágretta okkar og vina. Jafnframt lýsum við áhyggjum af neikvæðum áhrifum framkvæmdanna, ef af þeim verða, á hag samfélagsins. Þar má m.a. nefna að hefðbundinn landbúnaður á undir högg að sækja á þessu svæði. Hefðbundinn búskapur hefur á síðustu árum verið aflagður á nokkrum jörðum og er ekki á þá þróun bætandi. Viljum við sérstaklega benda á að skv. áætlun um leið Hallarmúlalínu skarar hún m.a. nýtingarland, þ.e. haga og tún sem eru beitt og heyjuð m.a. á Stafholtsveggjum í Stafholtstungum. Þessi áhrif eru það veigamikil að þau geta breytt forsendum hefðbundins búskapar á þessum og fleiri bæjum. Jafnframt lýsum við áhyggjum okkar af áhrifum áætlaðra framkvæmda á náttúru svæðisins s.s. gróður, fuglalíf og vatnalíf sem er ósnert og ríkulegt á Hallarmúlanum. Önnur áhrif t.d. á jarðmyndanir, rústir og vatnsból er líka umhugsunarefni svo og fjárhagsleg áhrif sem varða skipulag sumarhúsalóða, ásýnd og verðmæti lands og möguleika til ferðaþjónustu á einstaklega fallegu svæði og að miklu leyti ósnertu.	Vísað er til kafla 7 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheidiarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati áhrifum framkvæmdarinnar m.a. á jarðmyndanir, gróður, fuglalíf, vatnalíf, fornleifar, ásýnd, landslag, ferðaþjónustu og útivist og landbúnað og skógrækt. Komi til þess að aðalvalkostur snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og meðal annars m.t.t. upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra.
4.2	Ásta Möller og Haukur Þór Hauksson, Fornastekk		Við viljum ítreka að við undirritaðir landeigendur leggjumst alfarið gegn lagningu Holtavörðuheidiarlínu 1 um Hallarmúlaleið. Jafnframt viljum við ítreka sjónarmið sem koma fram í athugasemdum landeigenda í Stafholtstungum, Þverárhlið og Norðurárdal m.a. í bréfi til Borgarbyggðar og í athugasemdum við kerfisáætlun Landsnets hf. fyrir tímabilið 2023-2032, hvor tveggja dags. 15. júní 2023, svo og athugasemdum sem koma fram í bréfum þeirra til Skipulagsstofnunar: Holtavörðuheidiarlína 1 - Athugasemdir vegna matsáætlunar Landsnets hf. dags. 23. ágúst 2023.	Landsneti er ljós andstaða landeigenda á línuleið Hallarmúlaleiðar við valkostinn. Eins og fram kemur fram í svari við lið 1.11 hér að framan þá komu fram ítrekaðar ábendingar landeigenda annars staðar á línuleiðinni um að meta valkost sem færi nærri þeirri leið sem nú er kölluð Hallarmúlaleið. Við ítarlegri greiningu, en vanalegt er að gera á matsáætlunartigi, á þeirri hugmyndi taldi Landsnet að um væri að ræða raunhæfan valkost sem uppfyllir markmið framkvæmdarinnar. Með því að leggja mat á þennan valkost og bera saman við aðra valkosti er reynt að lágmarka þá óvissu sem gæti skapast í lok umhverfismatsins, sem fælist í að geta ekki enn svarað því hvort Hallarmúlaleiðin hefði á einhvern hátt önnur umhverfisáhrif en aðrir valkostir, og þá hvernig. Mestu máli skiptir því að nýi valkosturinn hljóti sömu málsmeðferð og aðrir valkostir og verði því fyllilega samburðarhæfur í umhverfismati framkvæmdarinnar. Sjá nánar svar við lið 1.6 hér að framan.
5.1	Bergþór Jóhannesson, Stafholtsveggjum	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
5.2	Bergþór Jóhannesson, Stafholtsveggjum	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Stafholtsveggja. Hús jarðarinnar standa tiltölulega hátt í landinu og er háspennulínan í öllu sjónsviði frá húsunum þegar horft er yfir land jarðarinnar og víðar. Áhrif þessa á jörðina, verðmæti hennar og lífsgæði þar þarf að meta sérstaklega. Þá eykur það enn á ásýnd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að veða á móti áflugsáhættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkafloa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álit Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheidiarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Stafholtsveggja verður tekin til athugunar. Niðurstöður umhverfismats Holtavörðuheidiarlínu 1 munu gefa vísbendingar um hvar þörf er á mótvægisáðgerðum til að draga úr eða bæta fyrir möguleg neikvæð áhrif. Það gæti bæði átt við um áflug fugla og ásýnd.
5.3	Bergþór Jóhannesson, Stafholtsveggjum	Heilsársbyggð, sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Heilsársbyggð, sumarhúsabyggð og þróun fasteigna: Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt og byggingarsvæði í landi Stafholtsveggja. Þéttbýlið og atvinnusvæði á Varmalandi eru að miklu leyti byggð úr landi Stafholtsveggja í öndverðu. Land Stafholtsveggja sem liggur að Varmalandi og Laugalandi er verðmætt framtíðarbyggingaland fyrir Varmaland. Háspennulína sem liggur nærri Varmalandi, eins og lagt er upp með í tillögu Landsnets hf. að Hallarmúlaleið, mun draga verulega úr framtíðarmöguleikum til uppbyggingar á Varmalandi. Meta þarf þau áhrif sérstaklega.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
5.4	Bergþór Jóhannesson, Stafholtsveggjum	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið meðfram Þverá, þar sem engin lína er fyrir, hefur áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu. Á Stafholtsveggjum II stendur yfir mikil uppbygging í ferðaþjónustu. Með nýju hóteli á staðnum opnast ýmis tækifæri til þess að veita ferðaþjónustutengda þjónustu. Er augljóst að verulegar framkvæmdir líkt og þær sem Landsnet hf. leggur upp með munu hafa neikvæð áhrif á stangveiði í Þverá og ferðaþjónustumöguleika á svæðinu. Þessi áhrif þarf að meta sérstaklega.	Í umhverfismatskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ferðaþjónustu og útivist. Umfjöllun byggir á viðtölum við ferðaþjónustuaðila, útivistarfólk og ferðamenn. Einnig er fjallað um hvernig framkvæmdin samræmist gildandi skipulagi á svæðinu sem um ræðir.
6.1	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsögn 1)	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1-1.6, 1.8, 1.9 og 1.23.
6.2	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsögn 2)	Valkostir	Í Matsáætlun sem lögð var fram til athugasemda þann 18. september 2023 (hér eftir kölluð Matsáætlun) er gerð grein fyrir fyrra mati Landsnets á Hallarmúlaleið. Þar kemur fram að fyrra mat Landsnets að „ekki væri raunhæft að meta leiðina sem valkost í Umhverfismatskýrslu“ þá sérstaklega vegna „línutæknilegra forsendna“. Þrátt fyrir þetta ákvað Landsnet „eftir fund með landeigendum 12 desember 2022“, að skoða Hallarmúlaleið frekar í óþökk landeiganda við Hallarmúlaleið. Landeigendum, þar með talinn undirrituðum sem eiga jarðir að Hallarmúlaleið var ekki boðið á umræddan fund.	Eftir endurskoðun valkosta og ákvörðun Landsnets um að taka Hallarmúlaleið til skoðunar sem valkost í umhverfismati lá fyrir var hafist handa við að undirbúa kynningar og opinn upplýsingafund þar sem landeigendur á leiðinni voru boðaðir. Kynningarfundir eru einnig opnir og auglýstir þannig að allir þeir sem láta sig málið varða geta kynnt sér og komið fram sjónarmiðum sínum. Landsnet harmar að ekki hafi tekist að upplýsa alla landeigendur á Hallarmúlaleið þegar ákvörðun lá fyrir um að taka hana inn sem einn af valkostum í umhverfismati Holatvörðuheildarlínu 1. Fyrir í ferlinu hafa verið opnir fundirnir í Borgarbyggð auk þess sem skrifað hefur verið um verkefnið í fjölmiðlum bæði staðarmiðlum og miðlum með dreifingu á landsvísi.
6.3	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsögn 2)	Valkostir	Í Matsáætlun auglýstri til athugasemda 18.09.2023 gerir Landsnet grein fyrir endurskoðun á Hallarmúlaleið í töflu 3.1. í Matsáætlun. Það vekur athygli að í ljósi fyrri niðurstöðu Landsnets að þau atriði sem fyrr útilokuðu Hallarmúlaleið, það er „línutæknileg atriði“ eru enn til staðar. Línustæðið er enn erfitt með „flóknu landslagi kletthæða“, „engin lína er fyrir“ og búist er við „miklu veðurálagi á mun lengri kafla en ef núverandi byggðalínu er fylgt“ sem mun draga úr rekstraröryggi. Tafla 3.2. bls 6 í Matsáætlun styður þessa niðurstöðu þar sem verkkostnaður Hallarmúlalínu er metinn hærrí en ef núverandi línu er fylgt þrátt fyrir að hún sé metin styttri. Að auki er bent á í töflu 3.2. bls 6 að veðurálag er meira á Hallarmúlaleið. Hér er minnt á að leiðarljós stefnumörkunar stjórnvalda sem leggja á til grundvallar við „uppbyggingu dreifi- og flutningskerfis raforku“, og sem vitnað er til í Matsáætlun á bls 5 eru til dæmis: að kerfið eigi að vera öruggt og hagkvæmt, að „forðast röskun á ósnortnum svæðum“ og „nýta núverandi línustæði við lausnir á aukinni flutningsþörf“. Samkvæmt endurskoðun Landsnets á kostinum Hallarmúlaleið er leiðin ekki eins örugg og t.d. að fylgja línuleið eldri byggðalínu og dregur því Hallarmúlaleið úr orkuöryggi kerfisins, hún er óhagkvæmari m.a. þar sem hún kallar á umfangsmikla vegagerð, hún verður að miklum hluta byggð í ósnortnu fjalllendi (sjá mynd 1) og vegna staðsetningar verður sýnileg víða. Að auki er engin lína fyrir á Hallarmúlaleið m.a. á jörð undirritaðra né línuvegir sem hægt er að nýta til að reisa línuna né þjónusta hana. Það verður því ekki séð af fyrirbyggjandi gögnum sem birtast í auglýsingu að matsáætlun dags 18.09.2023 að Hallarmúlaleið hefði átt að vera lögð til sem raunhæfur valkostur.	Sjá fyrra svar lið 1.11 um valkosti og leiðbeiningar Skipulagsstofnunar.
6.4	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsögn 2)	Jarðmyndanir	Hallarmúlaleið mun liggja um fjallendi þar sem ekki er lína né vegur fyrir. Mikilvægt er að gæta að áhrifum á heildir jarðmyndana jafnvel þó að jarðmyndanir séu ekki staðsettar innan náttúruverndarsvæða. Að auki er Hallarmúlaleið talin vera hluti af Ljósufjallakerfinu og er línun því líklega innan virka gosbeltis Snæfellsness (sjá umsögn Marenar Davíðsdóttur jarðfræðings um Matsáætlun Holtavörðuheildarlínu 1: Nýr valkostur til umhverfismats auglýst 18.09.2023). Engir línuvegir eru fyrir á Hallarmúlaleið (sjá mynd 1) og því er ljóst að efnistaka svo sem vegna vegslóða eykst auk aukins jarðrasks umfram aðra valkosti. Matsáætlunin bendir á þetta m.a. í samhengi hærrí kostnaðar (tafla 3.2 bls 6), og er nauðsynlegt að leggja mat á þennan mun en ekki aðeins áhrif á jarðmyndanirnar sjálfar.	Í umhverfismatskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndana m.t.t. friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Athugasemdir Marenar Davíðsdóttur um Ljósufjallakerfið verða teknar til athugunar vegna umfjöllunar um jarðmyndanir. Í umhverfismatinu verða mismunandi valkosti bornir saman m.t.t. ýmissa þátta þar með talið jarðrasks.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
6.5	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Gróður, fuglar	<p>Samkvæmt Matsáætlun verða metin áhrif valkosta línuleiða, slóðagerða og efnistökusvæða á gróður og fugla. Bent er á í Matsáætlun bls 10 að Hallarmúlaleið fari „einkum um tún, bithaga og votlendi“. Þvert á það sem fullyrt er í matsáætlun, fer Hallarmúlaleið einnig um fjallendi þar sem er fyrir viðkvæmt vistkerfi og í tilviki jarðar undirritaðra hefur verið verndað fyrir skipulögðum ágangi sauðfjár síðan 1996. Það er, hefur ekki verið nýtt af landeiganda sem bithagi síðan 1996. Undirritaðir hafa kappkostað gróðurvernd á breiðum grundvelli sem leitt hefur til aukinnar gróðurþekju sem með fyrirbyggjandi aðgerðum verður rofin. Taka þarf til greina þá vernd sem átt hefur sér stað á jörð undirritaðra og áhrifa þess að rof mun verða á viðkvæmri gróðurþekju vegna framkvæmda.</p> <p>Að auki má gera ráð fyrir auðveldara aðgengi að svæðinu vegna lagningar línuvega sem er líklegt til að auka ágang. Meta þarf áhrif þess á allt lífríki á jörð undirritaðra á áhrifasvæði framkvæmdar, þmt gróðurs og fugla í samhengi þess að jörðin hefur verið vernduð í um það bil 30 ár. Það vekur athygli í umfjöllun um áhrif á fugla að vísað er í algengar fuglategundir, svo sem heiðlóu, jaðrakan og þúfutittling (Matsskýrsla bls 11). Fyrirhugað línustæði á jörð undirritaðra er á landsvæði þar sem eftirtaldir fuglategundir, sem eru á válistum, sjást oft, og sumar hverjar hafa þar varpstöðvar. Fuglategundirnar eru: Himbrimi (vulnerable bæði á íslenskum og erlendum válistum) en hann verpir við eitt vatnanna sem fyrirhuguð línulögn liggur við, Hrafn (vulnerable á íslenskum válista), Kjói (endangered á íslenskum válista), Tjaldur (vulnerable á íslenskum válista) og Rjúpa (near threatened á íslenskum válista). Mikilvægt er að meta áhrif af fyrirhuguðum framkvæmdum að minnsta kosti á þessar fuglategundir.</p>	Í matsáætlun er hverju sinni byggt á fyrirbyggjandi gögnum, svo sem um almenna þekkingu á lífríki viðkomandi svæðis. Í aðdraganda umhverfismats eru gerðar sérstakar rannsóknir sem lagðar eru til grundvallar mati á áhrifum framkvæmdar. Gerðar verða rannsóknir á gróðri og fuglalífi á Hallarmúlaleið. Bent er á að viðkvæmni gróðurs er eitt þeirra viðmiða sem notuð eru til að meta áhrif Holtavörðuheildarlínu 1 á gróður. Landsnet þakkar ábendingu um þá vernd sem átt á jörð viðkomandi.
6.6	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Vatnsból	<p>Samkvæmt Matsáætlun (bls 10) gæti framkvæmd haft áhrif á vatnsflæði og staðbundna mengun. Þó svo að ekki séu sérstaklega tiltekna líkur á mengun vatnsbóla í Matsáætlun verður að teljast mögulegt að slík gæti gerst. Vatnsból sem nýtt eru á landi undirritaðra eru kaldavatnslindir sem líklega fá ferskvatn frá umræddu framkvæmdasvæði og eru þau vatnsból nýtt er bæði fyrir sumarhúsabyggð og ábúendur. Vatnið hefur verið metið af afar háum gæðum hvað varðar hreinleika og heilnæmi af fyrirtækinu ProMat. Mengunarslys myndi hafa afdrifaríkar og kostnaðarsamar afleiðingar fyrir aðgengi að fersku vatni. Meta þarf áhrif Hallarmúlaleiðar á ferskvatnsforða og núverandi vatnsból jarðarinnar Arnbjargarlækjar auk mögulegra annarra valkosta ef til mengunarslyss kæmi.</p>	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
6.7	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Fornleifar	<p>Samkvæmt Matsáætlun bls 13 liggur fyrir samkvæmt Aðalskipulagi Borgarbyggðar að á Arnbjargarlæk, landi undirritaðra, eru að minnsta kosti tvær: hin svokallaða Brennistaðarúst og Eldgrímsstaðir¹. Að auki eru aðrar fornar rústaleifar sem ekki hafa verið rannsakaðar. Ráðast þarf í greiningar á fornleifum á svæðinu áður en til framkvæmda kemur.</p>	Þökkun er ábending um fornleifar í landi Arnbjargarlækjar. Skráning fornminja á áhrifasvæði Hallarmúlaleiðar fer fram í aðdraganda útgáfu á umhverfismatskýrslu og niðurstöður verða til umfjöllunar þar.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
6.8	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Ásýnd, landslag	<p>Í Matsáætlun segir á bls 14: „Á Hallarmúlaleið er ræktað landbúnaðarland með bæjum og sumarhúsum“. Óhjákvæmilegt er að gera athugasemd við þessa lýsingu þar sem hluti Hallarmúlaleiðar fer um ósnortið fjallendi, með grónum hlíðum þar sem engin lína né vegir eru fyrir. Á þetta við um land undirritaðra en landsvæðið hefur verið friðað ágangi síðan 1996. Röskun á viðkomandi landsvæði gengur í berhögg við eitt leiðarljósa stjórnvalda við uppbyggingu lína, það er „að forðast röskun á ósnortnum svæðum“ sbr Matsáætlun bls 5. Samkvæmt Matsáætlun virðast sjónræn áhrif einungis vera metin með tilliti til þeirra staða sem „helst eru viðkvæmir fyrir sjónrænum áhrifum, t.d. dvalarstaði fólks, útsýnisstaði og áningarstaði við fjölfarna vegi“. Leggja á til grundvallar matsins t.d. fjölda mannabústaða, fjölda útsýnisstaða (það er fjöldaferðamennslu), og samlegðaráhrif. Afar mikilvægt er að ráðast í slíkar greiningar, en þó verður að telja sérstakt að fjöldi mannabústaða skipti máli í þessu samhengi þar slíkir mælikvarðar gefa í skyn að breytingar á ásýnd lands fjarri mörgum mannabústöðum skipti litlu. Að auki við þær greiningar sem ráðst á í og minnst er á í Matsáætlun þarf einnig að meta sjónræn áhrif í umhverfi sem engin mannvirki eru fyrir og áhrifum uppbyggingar á ásýnd og upplifun slíkra svæða. Það gefur auga leið að röskun í óröskuðu fjallendi verður veruleg. Land undirritaðra sem Hallarmúlaleið hefur áhrif á telst til háheiða og mun fyrirhuguð línulögn hafa áhrif á landslag og landslagsheildir innan áhrifasvæðisins (sjá Mynd 1) og sjást víða að. Vötnin tvö lengst til vinstri á myndinni eru vötn á landi undirritaðra en línun á að liggja ofaná öllu fjallendinu sem sést á myndinni. Mynd 1 sýnir samfellu svæðisins en fyrirhuguð lína mun fara meðfram vatninu sem er fyrir miðju myndar og síðan fara á milli þess vatns og þess sem er lengst til vinstri á myndinni. Það land sem fyrirhugað er fyrir línulögn hefur verið verndað fyrir uppbyggingu og ágangi í langan tíma og myndar eina landslagsheild. Háspennulína og línuvegir munu rjúfa þessa heild, rjúfa landslagsheildir og breyta ásýnd og landslagi svæðisins til framtíðar. Þessi áhrif þarf að meta og setja m.a. í samhengi við leiðarljós stjórnvalda.</p>	<p>Þegar vægi umhverfisáhrifa framkvæmdar er metið er horft til umfangs áhrifa, m.a. hvort þau varði fáa eða marga. Vægi áhrifa eykst með fjölda fólks sem fyrir þeim verður. Í tengslum við umhverfismat Holtavörðuhéiðarlínu 1 er greint grunnástand landslags á áhrifasvæði framkvæmdarinnar og skilgreindar landslagsheildir innan einstakra landslagsgerða. Lagt verður mat á gildi landslagsins og áhrif framkvæmdarinnar á landslag.</p>
6.9	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Ferðaþjónusta og útivist	<p>Á jörð undirritaðra landeigenda hefur þegar verið samþykkt deiliskipulag fyrir 23 sumarhúsalóðir og í heild tekið frá 65 hektara svæði þar sem áætlað er að verði um 100 lóðir fyrir sumarhúsastaði. Skerðir fyrirhuguð Hallarmúlaleið útivistarsvæði þeirra sem hafa nú þegar og munu fjárfesta þar sem og annarra sem njóta vilja friðaðra gróinna heiða og heiðarvatna, kyrrðar og fuglalífs. Línun einnig sker vinsæla göngu- og útsýnisleið milli Þverárhliðar og Norðurárdals, sem liggur frá Þverárhlið milli Skála- og Mjóavatns í landi Undirritaðra og liggur niður í Norðurárdal meðfram Svartagili (sjá Mynd 1). Fyrirhugað línustæði uppvið vötnin þrjú á landi undirritaðra að auki spillir möguleikum til útivistar, ss göngu og veiða í friðuðu og óspilltu landi. Því er ekki einungis um sjónræn áhrif að ræða með neikvæðum áhrifum á fjöldaferðamennsku, verðmætu óspilltu landsvæði verður spillt, hljóðvist mun breytast og öll ásýnd og upplifun á svæðinu kollvarpast. Í Matsáætlun bls 17, miðað við þau fyrirliggjandi gögn sem vísað er í sem og fyrirhuguð viðtöl rannsóknaraðila við ferðaþjónustuaðila og ferðamenn á svæðinu virðist aðeins eiga að meta áhrif á skipulagða fjöldaferðamennsku og það sem gætu kallast vinsælir áningarstaðir fjöldaferðamennsku. Algert skeytingarleysi virðist ríkja í Matsáætlun í garð þeirra svæða sem vernduð hafa verið fyrir ágangi og uppbyggingu og eru ekki á kortum eða í áætlunum núverandi formlegra ferðaþjónustuaðila. Virði verndaðra og óuppbyggðra svæða er mikið, bæði fyrir annars konar ferðamennsku en fjöldaferðamennsku, útivist og margskonar heilsurækt. Matsáætlunin gerir ekki ráð fyrir að lagt sé mat á áhrif á slík svæði, þrátt fyrir að leiðarljós stjórnvalda sé að „forðast röskun á ósnortnum svæðum“. Hlýtur þetta að vera yfirsjón matsaðila. Einungis virðist eiga að leggja til grundvallar gögn sem tengjast fjöldaferðamennsku. Leggja þarf að auki mat á mikilvægi og virði þess að halda landi undirritaðra ósnortnu auk mikilvægis fyrir núverandi og fyrirhugaðrar sumarhúsabyggðar Arnbjargarlækjar. Ljóst er að virði ósnortins lands er mikið og virði þess einungis aukast til framtíðar.</p>	<p>Landsnet þakkar ábendinguna. Upplýsingarnar verða hafðar til hliðsjónar við mat á áhrifum Hallarmúlaleiðar á þá umhverfisþætti sem bent er á í athugasemdinni.</p>

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
6.10	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Landbúnaður og skógrækt	Við mat á mikilvægi lands mtt landbúnaðar og skógræktar sbr Matsáætlun bls 18, á að gera grein fyrir áhrifum á landbúnaðar- og skógræktarland. Sá hluti jarðar undirritaðra sem verður fyrir áhrifum Hallarmúlalínu var verndaður fyrir hefðbundnum búrekstri árið 1996. Færa má rök fyrir því að áhrif á verndað og óspillt land séu sýnu meiri en áhrif á hefðbundið landbúnaðarland. Óspillt land verður aldrei óspillt aftur á meðan spjöllum á ræktuðu landi er oftast hægt að snúa til fyrra horfs. Mikilvægt er að virðisryrningun friðaðs lands sé metin að fullu, og ekki aðeins einblínt á virðisryrningun hefðbundins landbúnaðarlands.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheildarlínu 1 mun fara fram greining á grunnástandi landslags á áhrifsvæði framkvæmdarinnar og skilgreindar landslagsheildir innan einstakra landslagsgerða. Lagt verður mat á gildi landslagsins og áhrif framkvæmdarinnar á landslag.
6.11	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Heilsa	Línuleið sem fer um eignarland undirritaðra er nokkuð fjarri bæði íbúðarhúsnæði og sumarhúsaþbyggð. Í Matsáætlun er gert ráð fyrir greiningu á hljóðvist og áhrifum raf- og segulsviðs en þó aðeins við íbúðar og sumarhúsaþbyggð. Ekki verður metin áhrif á hljóðvist á friðuðum svæðum sem verða fyrir áhrifum samkvæmt Matsáætlun. Þetta er miður þar sem ein tegund hljóðvistar eða það sem kallast „soundscape“ sem byggist á náttúrulegum hljóðum er afar mikilvægt heilsu þmt geðrækt. Eins og þegar hefur komið fram í þessari umsögn, er sókn í að njóta kyrrðar þessa verndaða svæðis bæði við göngu og veiði og verður að telja líklegt að fyrirhuguð línulögn muni spilla því. Að auki þarf að meta önnur heilsutengd áhrif svo sem mögulega mengun vatnsbólá.	Vísað er til kafla 9.11 um heilsu í greinargerð og hvernig til stendur að fjalla um hljóðvist í umhverfismatsskýrslu. Ekki verða metin áhrif hljóðvistar á friðuðum/ósnortnum svæðum. Hins vegar mun umfjöllun um mikilvægi landslagsheilda taka til mælikvarða er varða skynjun fólks á ósnortnu landslagi, sbr. kafla 9.7. Þegar kemur að endanlegri hönnun á aðalvalkosti, verður endanleg lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra.
6.12	Davíð Aðalsteinsson og Guðrún Jónsdóttir, Arnbjargarlæk (Umsgögn 2)	Verðmæti lands	Ljóst er að Hallarmúlaleið mun verulega skerða verndað og óspillt land á jörð undirritaðra. Lína verður lögð þar sem engin lína né línuvegir eru fyrir. Virðisskerðingin er varanleg þar sem ekki er hægt að snúa óspilltu fjallendi í fyrra horf. Hallarmúlaleið mun raska jarðmyndunum, ásýnd, landslagi og hljóðvist. Skertir verða möguleikar á að sumarhúsaiegendur sem og aðrir njóti kyrrðar og útsýnis. Áhrif eru einnig möguleg á vatnsauðlindir, vatnalíf, fugla og gróðurþekju.	Vísað er til kafla 9 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á einstaka umhverfisþætti s.s. jarðmyndanir, gróður, fugla, vatnalíf, fornleifar, ásýnd, landslag, ferðaþjónusta og útivist, landbúnað og skógrækt, loftslag, hljóðvist (heilsu) og náttúruvá. Fjallað verður um þessa umhverfisþætti og lagt mat á grunnástand og á gerð og eiginleika áhrifa.
7.1	Eiríkur Blöndal f.h. Langholts og Laugarholts	Landbúnaður	Undirrituð hafa kynnt sér gögn málsins og ítreka fyrri umsagnir um þessa línu sem og umsögn um kerfisáætlun. Að okkar mati þarf að fjalla betur um og leggja meiri áherslu á áhrif á landbúnað. Meðal annars mætti vísa til heimsmarkmiða sameinuðu þjóðanna eins og gert er í kerfisáætlun. Það skortir m.a. verulega á umfjöllun um landbúnað, byggð og fæðuöryggi í fyrra álit Skipulagstofnunar um matsáætlunina.	Landsnet þakkar fyrir ábendingu um heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna. Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um landbúnað og áhrif framkvæmdarinnar á hann eins og lýst er í matsáætlun (matsáætlun Landsnets og álit Skipulagstofnunar). Samsvarandi umfjöllun verður um Hallarmúlaleið.
7.2	Eiríkur Blöndal f.h. Langholts og Laugarholts	Landbúnaður	Það þarf að meta betur hversu mikið fyrirhuguð framkvæmd, eða valkostir hennar hafa áhrif á ræktanlegt land og búsetu. Eins og fram hefur komið þá er um að ræða mjög verulega landnotkun vegna vega og staurastæða. Stytting línunnar, vernd ræktanlegs lands og nálægð við heimili þarf að fá aukið vægi. Það er ekki nóg að afgreiða slík atriði með einum + eða - í exel töflu.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á landbúnað, m.a. búfjárrækt og ástand beitarsvæða. Meðal annars verður lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og telja má álitlegt ræktunarland utan núverandi ræktunarspildna.
7.3	Eiríkur Blöndal f.h. Langholts og Laugarholts	Valkostir	Í matsáætluninni er sett fram tafla með helstu breytum varðandi tæknileg atriði, þ.e. tafla 3,2. Hugsanlegt mismunandi veðurálag fyrir þessa tvo kosti sem þarna eru bornir saman ætti ekki að vega mikið við samanburð valkosta þar sem Landsnet telur lítið mál að leggja til aðeins einn valkost milli Brennimels og Vatnshamra, þ.e. yfir Skarðsheiði. Fjöldi jarða er einkennilegur mælikvarði og mat á verðkostnaði byggist væntanlega á þeirri firringu að ekki þurfi að greiða bætur eða leigu sem er í samræmi við væntingar landeigenda.	Í undirbúningi umhverfismats er kallað eftir hugmyndum að valkostum. Greint er hvort þær uppfylla markmið framkvæmdar og einnig eru ýmsir þættir skoðaðir (grundvelli fyrirbyggjandi gagna), sem geta sagt til um fyrirséðan ávinning og galla hugmyndanna. Á grundvelli þessa er tekin ákvörðun um hvort valkosturinn er tekinn áfram til mats á umhverfisáhrifum og þá ráðist í frekari rannsóknir á honum. Við mat á kostum og göllum valkosta er horft til fjölbreyttra þátta, sem geta haft bein og óbein áhrif á náttúrufer, samfélag og/eða haft áhrif á framgang verksins m.t.t. tíma, m.a. leyfismál og samninga við landeigendur, þar sem fjöldi jarða spilar fjöldi jarða t.d. inn í.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
7.4	Eiríkur Blöndal f.h. Langholts og Laugarholts	Landbúnaður	Varðandi umfjöllun um áhrif á landbúnað í kafla 7,9 þar verður að átélja þá fyrirætlan að .." Einkum verður horft til núverandi nytjar landbúnaðarlands sem háspennulínan fer um og hver mögulega skerðing verður á nytjum". Benda verður á að þessi nálgun er ekki í samræmi við inntak heimsmarkmiða Sp, sem landsnet hefur þó til hliðsjónar í Kerfisáætlun, né heldur þá staðreynd að núverandi lína hefur staðið í um 50 ár og gera verður ráð fyrir að sú nýja endist amk þann tíma. Það er nauðsynlegt að meta þetta með framtíðina í huga. Við leggjum áherslu á að fjallað um þetta út frá sjónarhóli landbúnaðar og byggða. Í matsáætluninni eru ýmsir mælikvarðar sem taka tillit til áflogs fugla og fleira. Eigi skal það lasta. Skipulagsstofnun fellur í þá gildru að fjalla um þessa mælikvarða marga hverja en gætir ekki að meginforsendum verkefnisins.	Ítrekað er að við mat á áhrifum framkvæmdarinnar á landbúnað verður m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og telja má álitlegt ræktunarland utan núverandi ræktunarspildna. Í því felst að hafa "framtíðina í huga".
7.5	Eiríkur Blöndal f.h. Langholts og Laugarholts	Valkostir	Megingallinn á áformum Landsnets er eftir sem áður að taka ekki til skoðunar að leggja þessa línu yfir Kjöl, eins og marg oft og vel rökstutt hefur verið bent á bæði á fundum og í umsögnum. Benda má á að nú hefur verið opnað heilsárshótel í Kerlingarfjölum og Hveravellir æpa á uppbyggingu, Kjalvegur þar með líka. Það er ekki viðunandi fyrir okkur að samtal við stjórnvöld um þetta geti bara ekki átt sér stað „af því bara“. Verið þið nú svo væn að athuga hvort ekki finnist einhver á vegum stjórnvalda sem hægt er að ræða þetta við. Minna má á að ríkið hafði mikið fyrir því að „sanna“ sinn eignarrétt á sem mestu af hálendinu, tími er kominn til að ríkið nýti sér þann eignarrétt og láti af óþarfa landnámi á láglandi.	Í samræmi við langtímaætlun kerfisáætlana Landsnets er unnið að undirbúningi tveggja línuverkefna, Holtavörðuheiðarlínu 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3, sem munu tengja saman Blöndustöð og sterkara flutningskerfi á SV-landi. Ef farin væri sú leið að tengja þessa staði saman með flutninglínu yfir hálendið um Kjöl, í staðinn fyrir að leggja þessar tvær línur yrði heildarmarkmiði um styrkingu og uppbyggingu flutningskerfisins ekki náð. Flutningslína yfir hálendið um Kjöl frá Blöndustöð að Sultartangalínu yrði um 140 km löng og uppfyllir ekki ein og sér markmið um styrkingu meginflutningskerfisins (og Holtavörðulína 1 er hluti af), um afhendingaröryggi og afhendingarmöguleika á Vesturlandi. Til að uppfylla markmið fyrir afhendingarstaði á Vesturlandi þyrfti til viðbótar að byggja 220kV loftlínur allt að 230 km að lengd, ellefu 220kV rofareiti í stað fimm og eitt tengivirki til viðbótar við það sem nú er áætlað. Því er fyrirséð að ef farið væri með Holtavörðuheiðarlínu 1 um Kjöl, yrði umfang áhrifa tengdra framkvæmda því umtalsvert og bættist við áhrif af sjálfri línunni. Þá er kostnaður við þessa útfærslu er áætlaður um 150% hærri heldur en vegna raflínanna Holtavörðuheiðarlína 1 og Holtavörðuheiðarlínu 3 (samtals um 180 km að lengd). Þetta eru helstu ástæður þess að línuleið yfir Kjöl leið er ekki raunhæfur valkostur í þessu verkefni og því ekki tekin til mats á umhverfisáhrifum.
8.1	Grétar Þór Reynisson, Höll	Ýmis atriði		Sjá svör við umsögnum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
8.2	Grétar Þór Reynisson, Höll	Vatnsból	Fyrirhuguð línuleið mun fara yfir/mjög nálægt vatnsbólum á jörðinni. Línan mun fara beint yfir núverandi vatnsból á Höll og sumarbústaðarhverfisins Hallar. Eining mun háspennulínan standa verulega nálægt aðalvatnsbóli fyrir Garðyrkjustöðina á Laugarlandi þar sem framleiddur er um fjórðungur af gúrkum á Íslandi. Eins er línuleiðinn áætluð um framtíðarvatnstökustaði. Mjög mikilvægt er því að vernda góð vatnsból og framtíðarvatnstökustaði enda er gott ferskvatn gjarnan kallað bláa gullið. Hallarmúlasvæðið er að öllum líkindum besta vatnstökusvæðið fyrir stóran hluta Stafholtstungna en erfitt er með vatnstöku á morgun bæjum í Stafholtstungum þar sem land liggur lágt og borholur eru sumar ófullnægjandi. Það er með öllu óásættanlegt að skipuleggja línuleið yfir/nálægt vatnsbólum vegna mengunarhættu, þar á meðal vegna Zink mengunar eins og raungerðist á Hellið.³	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkuskiptunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
8.9	Grétar Þór Reynisson, Höll	Fornleifar	Gera þarf greiningu hvort það séu fleiri fornleifar en skráðar eru í opinberum gögnum á línuleiðinni. Vitað er um gamlan stekki í línusvæðinu fyrir utan Hallarskarð. Eins eru gamlar mógrafir fyrir neðan Hvítu melana. Mógrafir eru vistsvæði á undanhaldi í íslenskri náttúru og þarf að vernda sérstaklega sem slíkar.	Eins og fram kemur í kafla 7.5 mun Fornleifastofnun Íslands gera fornleifakönnun á áhrifasvæði Hallarmúlaleiðar. Fornleifar verða skráðar og kortlagðar á línuleið og innan efnistökusvæða og sýndar á korti/mynd í umhverfismatsskýrslu.
8.10	Grétar Þór Reynisson, Höll	Ásýnd	Fyrirhuguð háspennulínan um Hallarland er sjáanlegt um stóran hluta Borgarfjarðar. Enda Hallarmúlinn með sérstaka ásýnd sem tekið er eftir. Hvítu melarnir standa út úr landslaginu sem fanga athyglina. Á mynd 2 sést ágætlega hvernig ásýnd Hallarmúlans hefur ásamt því er búið að teikna inn sirka fyrirhugaða línuleið svo hægt sé að sjá sjónrænt hversu umtalsverð breyting háspennulínan mun hafa í för með sér. Ásýnd frá bæjarhúsum á Höll mun ennfremur gerbreystast. Þannig má búast við að línan verði í sjónlínu í um 270° þegar horft er frá bænum á Höll. Með öðrum orðum þá verða íbúar og gestir á Höll nær alltaf með línuna fyrir augum. Þegar keyrt er norður þjóðveginn undir Hafnarfjalli blasir Hallarmúlinn við beint af augum. Myndi fyrirhuguð lína breyta þeirri ásýnd mikið.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Hallar verður tekin til athugunar.
8.11	Grétar Þór Reynisson, Höll	Landbúnaður	Samkvæmt drögum að nýju aðalskipulagi Borgarbyggðar stendur til að flokka land eftir ræktunarmöguleikum. Mun hugmynd að línuleið fara fyrir flóa sem eru mögulegir fyrir framtíðarræktun. Samkvæmt þeim drögum skal forðast að byggja mannvirki yfir land með möguleikum á matvælaframleiðslu. Rannsaka þarf áhrif línunnar á bústofna. Hestar hafa tilhneigingu til að forðast rafsvið. Þegar verið er á hestbaki eiga hestar til að snarstoppa þegar komið er nálægt hangandi línum (gamla sveitalínan 19kV) og jarðstrengum. Því er spurning hvort hestar og þá önnur dýr munu halda sig frá fyrirhugaðri línu? Slíkt myndi rýra beitarlandið stórkostlega.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á landbúnað, m.a. búfjárrækt og ástand beitarlands. Varðandi hrossarækt verður miðað við skráð hross í hagabeit og brúkunar- eða ræktunarhross.
8.12	Grétar Þór Reynisson, Höll	Sumarbústaðaland	Háspennulínan er fyrirhuguð allt of nálægt núverandi sumarbústaðarlandi. Gefur það auga leið að enginn mun sækja í að vera með sumarbústað svona nálægt háspennulínu. Mun verðgildi sumarbústaðarlandsins hrynja ef þessar fyrirætlanir verða að veruleika. Eins eru gríðarlegir möguleikar á sumarbústaðarlandi víða um jörðina vegna þess mikla og einstaka útsýnis sem er í boði. Verði af línunni er hægt að jarða þær framtíðarhugmyndir.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheiðarlínu 1 er m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og hvernig þeir samræmast skipulagsáætlunum.
8.13	Grétar Þór Reynisson, Höll	Námur	Áætlað er að lína fari yfir meli með ágætis malarefni. Mun væntanleg háspennulína koma í veg fyrir framtíðarnámugróft og efnistöku? Að slíkt er ekkert vikið í matsáætlun.	Samkvæmt kvöð má ekki stofna mannvirkinu í hættu en efnistaka innan helgunasvæðis sem ekki hefur áhrif á mannvirkið eða rekstur þess er heimil. Skoða þarf fyrirkomulag efnistökkunnar m.t.t. mannvirkisins þegar það liggur fyrir. Mörg dæmi eru um að háspennulínur liggja um eða yfir námur og efnistökusvæði.
8.14	Grétar Þór Reynisson, Höll	Skógrækt	Möguleiki á framtíðarskógrækt eru verulega skertir ef fyrirhuguð lína verður að veruleika.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ræktunarland. Varðandi skógrækt verður stuðst við upplýsingar um skipulögð skógræktarsvæði úr grunni Skógræktarinnar um skógrækt á lögbýlum
9.1	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
9.2	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Jarðmyndanir (Jarðvegur og gróður)	Hálsinn milli Norðurárdals og Þverárhliðar er með lágum klettabeltum og mýrarsundum og vallendisbrekkugeirum á milli. Um þetta svæði hefur ekki farið nema fótgangandi eða á hestum en það er ekki auðvelt yfirferðar vegna mýrarsunda. Vegagerð á þessu svæði kallar á mikla undirbyggingu og efni til þess er ekki nærtækt. Það er beinlínis skemmdarverk á þessu landi að ætla að fara þar um með stórvirkar vinnuvélar í veglagningu og uppsetningu mastra.	Í umhverfismatsskýrslu verður m.a. fjallað um aðalvalkost Landsnets, sem verður settur saman úr valkostum sem voru til umhverfismats. Aðalvalkostur verður útfærður frekar í verkhönnun að umhverfismati loknu. Í þeirri vinnu verður horft til þess hvernig lágmarka megi áhrif veglagningar vegna framkvæmdanna.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
9.3	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Landbúnaður (raf- og segulsvið, hljóðvist)	Land Glitstaða er allt nýtt til landbúnaðar. Kindur eru ekki fluttar á afrétt heldur ganga þær í heimalandi. Dýr eru að jafnaði næmari á bylgjur og hljóð en menn sem sést m.a. á því hvar þær velja að vera og ganga um.	Lagt verður mat á grunnástand raf- og segulsviðs og fjallað um viðmiðunarmörk og á hverju þau byggja. Gerðir verða útreikningar á raf- og segulsviði fyrir alla valkosti sem eru til skoðunar fyrir Holtavörðuheiðarlínu 1 einnig með tilliti til Hrutatungulínu 1 þar sem það á við. Holtavörðuheiðarlína 1 verður hönnuð samkvæmt alþjóðlegum stöðlum um einangrunarstig loftlína, en lágmarkshæð leiðara yfir jörðu og fjarlægðir frá mannvirkjum eru skilgreindar nánar í íslensku þjóðarskjali með staðlinum ÍST EN 50341. Engar staðfestar niðurstöður liggja fyrir um það hvort segulsvið geti framkallað sjúkdóma, sé styrkur þess innan viðmiðunarmarka sem sett eru af „International Commission on Non-Ionizing radiation protection“ (ICNIRP). Geislavarnir ríkisins hafa mælt raf- og segulsvið í nágrenni við 29 spennistöðvar á höfuðborgarsvæðinu. Hæsta gildi var 25% af viðmiðunarmörkum ICNIRP upp við vegg spennistöðvar. Afar litlar líkur eru á að styrkur segulsviðs fari yfir viðmiðunarmörkin. Segulsvið frá raflínunum er langt undir viðmiðunarmörkunum og deyr hratt út með fjarlægð frá línunni.
9.4	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Fuglar	Nokkrar fuglategundir eiga varpstaði við vötnin. Má þar nefna himbrima, gæs, álft og flestir mófuglar. Hér sjást líka á flugi margar aðrar fuglategundir s.s. lómur, hrafn og örn sem er mikið á flugi hér á haustin. Að hluta til eru þetta sjaldséðir fuglar og sumar þessara tegunda eru friðaðar. Meta þarf áhrif línunnar á fuglalífið, allt árið um kring.	Fuglaathuganir í umhverfismati Holtavörðuheiðarlínu 1 eru unnar á þann hátt sem gert er í öðrum sambærilegum verkefnum. Hólmavatn á Grjóthálsi liggur nálægt Hallarmúlaleið, en þar er himbrimi. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheiðarlínu 1.
9.5	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Vatnalíf (Vötnin)	Í flestum vötnum er lífríki sem þarf að meta sérstaklega svo og umhverfi vatnanna. Ljóst er að línan getur alls ekki legið eins og hún er teiknuð í dag þ.e. ýmist alveg á árbakkanum svo og þvert yfir vötn. Hvinur sem fylgir línunni getur valdið skaða á lífríkinu og orðið til þess að dýrum er ekki vært nærri línunni. Möguleg zink mengun af línunni er getur einnig verið skaðleg lífríkinu.	Í umhverfismatskýrslu verður m.a. fjallað um aðalvalkost Landsnets, sem verður settur saman úr valkostum sem teknir voru til umhverfismats. Aðalvalkostur verður útfærður frekar í verkhönnun að umhverfismati loknu. Í þeirri vinnu verður horft til afstöðu mastra gagnvart ám og vötnum. Raflínumannvirki hafa ekki bein áhrif á ár og vötn og lífríki þeirra, nema í þeim tilvikum þar sem mastur er komið fyrir í vatni. Í umhverfismatinu verður lagt mat á áhrif valkosta á vatnalíf, bæði vegna beinna og óbeinna áhrifa. Í því samhengi verður m.a. fjallað um veðrun zinks frá möstrum og möguleg áhrif þeirra á lífríkið. ¹
9.6	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Vatnsból	Glitstaðir eru með eigið vatnsból bæði fyrir menn og dýr og er það staðsett ofarlega á hálsinum. Ekki er vitað hvaðan vatn safnast í það og hætta á að það geti mengast, líklega aðallega á framkvæmdartíma.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar. Öll losun mengandi efna í vatn er óheimil og að í starfsleyfum aðila í atvinnurekstri skulu vera kröfur um að gerðar séu viðeigandi ráðstafanir til að koma í veg fyrir vatnsmengun. Ef mengun á sér stað verður brugðist við samkvæmt reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Landsnet tekur ábendingu um lekaskoðun tækja til greina.
9.7	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Verðmæti lands, ásýnd	Jörðin Glitstaðir er í heild sinni mjög verðmæt. Það er nokkurn vegin sama hvar maður er staddur í Glitstaðalandi, allt umhverfi og útsýni er einstakt. Hér kallast á græn tún, Norðuráin, Grábrókarhraun, líparítfjallið Baula, Hraunsnefsöxl, klettabelti, ásar, holt, mýrarsund, vallendisbrekkur, vötn og tjarnir og er þá ekki nærri allt upptalið. Lagning línunnar mun breyta ásýnd þessa lands mikið og rýra verðmæti þess. Þótt svo að nú sé hefðbundinn landbúnaður helsta atvinnugrein eigenda jarðarinnar þá býr hún einnig yfir stórkostlegum möguleikum í margskonar ferðaþjónustu s.s. hótélrekstur, kaffihús (sem er reyndar í skoðun núna), uppbyggingu sumarhúsa á landi og skipulagðrar útivistar.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæði. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheiðarlínu 1 er m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og hvernig þeir samræmast skipulagsáætlunum.

¹ Ágúst H. Bjarnason, Graeme I. Paton, Gunnar Ólafsson, Hjörtur Ö. Arnason og Rannveig Guicharnaud. 2007. Frumrannsóknir á gróðurskemmdum við háspennumöstur á Suðvesturlandi. Reykjavík. Efla verkfræðistofa, Reykjavík. Unnið fyrir Landsnet hf.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
9.8	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Glitstöðum	Útivist	Glitstaðaland er mikið nýtt til útivistar af göngufólki en frá hálsinum er víðsýnt og gríðarfallegt útsýni til allra átta. Kyrrðin er alltumlykjandi. Gömul heybandsleið milli Glitstaða og Hamars í Þverárhlið sem er vinsæl fyrir hestaferðir. Línan kemur til með að liggja samhliða þeim leiðum sem göngufólk velur sér en þvera hestaleiðir. Framtíðarmöguleikar í ferðapjónustu þar sem boðið væri uppá ferðir á hálsinn t.d. með leiðsögn væru ekki í boði ef línan yrði lögð þar.	Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar. Í Aðalskipulagi Borgarbyggðar 2010-2022 eru skilgreindar göngu- og reiðleiðir á Grjóthálsi. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á útivist og ferðapjónustu.
10.1	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
10.2	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Jarðmyndanir (Jarðvegur og gróður)	Frá Svartagili í Norðurárdal er hálsinn neðst með bröttum klettaskriðum með klettabeltum og grónum hjöllum og þegar ofar dregur taka við holt með mýrarsundum og móum á milli. Þar á milli eru þrjú lítil stöðuvötn. Um þetta svæði hefur ekki verið farið nema fótgangandi eða á hestum, þetta er með öðrum orðum ósnortið land og viðkvæmt og verðmætt þess vegna. Vegagerð á þessu svæði kallar á mikla undirbyggingu og efni til þess er ekki nærtækt. Það er beinlínis skemmdarverk á þessu landi að ætla að fara þar um með stórvirkar vinnuvélar í veglagningu og uppsetningu mastra.	Í umhverfismatsskýrslu verður m.a. fjallað um aðalvalkost Landsnets, sem verður útfærður frekar í verkhönnun að umhverfismati loknu. Í þeirri vinnu verður horft til þess hvernig lágmarka megi áhrif slóðagerðar vegna framkvæmdanna.
10.3	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Landbúnaður	Jörðin Svartagil hefur ekki verið nýtt til landbúnaðar í rúm 20 ár. Hálsinn er ósnortinn, eingöngu náttúrulegur gróður og án skógræktar. Gróðurþekja er góð og fjölbreytt.	Gerð verður rannsókn á gróðri á Hallarmúlaleið. Bent er á að gildi og viðkvæmni gróðurs er meðal þeirra viðmiða sem notuð eru til að meta áhrif Holtavörðuheildarlínu 1 á gróður.
10.4	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Fuglar	Meta þarf áhrif línunnar á fuglalíf allt árið um kring en á jörðinni er mikið fuglalíf mofugla og einnig ýmissa sjaldséðra fugla s.s. arna.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatsskýrslu. Fuglaathuganir í umhverfismati Holtavörðuheildarlínu 1 eru unnar á þann hátt sem gert er í öðrum sambærilegum verkefnum. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheildarlínu 1.
10.5	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Vatnalíf (Vötnin)	Í flestum vötnum er lífríki sem þarf að meta sérstaklega svo og umhverfi vatnanna. Ljóst er að línan getur alls ekki legið eins og hún er teiknuð í dag þ.e. ýmist alveg á árbakkanum svo og þvert yfir vötn. Möguleg zink mengun af línunni er getur einnig verið skaðleg lífríkinu.	Í umhverfismatsskýrslu verður m.a. fjallað um aðalvalkost Landsnets, sem verður settur saman úr valkostum sem teknir voru til umhverfismats. Aðalvalkostur verður útfærður frekar í verkhönnun að umhverfismati loknu. Í þeirri vinnu verður horft til afstöðu mastra gagnvart ám og vötnum. Raflínumannvirki hafa ekki bein áhrif á ár og vötn og lífríki þeirra, nema í þeim tilvikum þar sem mastur er komið fyrir í vatni. Í umhverfismatinu verður lagt mat á áhrif valkosta á vatnalíf, bæði vegna beinna og óbeinna áhrifa. Í því samhengi verður m.a. fjallað um veðrun zinks frá möstrum og möguleg áhrif þeirra á lífríki. ²
10.6	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Verðmæti lands og ásynd	Jörðin Svartagil er í heild sinni mjög verðmæt. Allt umhverfi og útsýni er einstakt. Hér kallast á græn tún, Norðuráin, Grábrókarhraun, líparítfjallið Baula, Hraunsnefsöxl, klettabelti, ásar, holt, mýrarsund, vallendisbrekkur, vötn og tjarnir og er þá ekki nærri allt upptalið. Lagning línunnar mun breyta ásynd þessa lands mikið og rýra verðmæti þess. Aðalatvinnugrein eigenda jarðarinnar nú er útleiga sumarbústaða í sumarhúsaferfi við ána. En jörðin býr einnig yfir stórkostlegum möguleikum í margskonar ferðapjónustu s.s. hótélrekstur, frekari uppbyggingu sumarbústaðahverfa og síðast en ekki síst; skipulagðrar útivistar.	Vísað er til kafla 7.6 um ásynd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásynd. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæði. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Í umhverfismati Holtavörðuheildarlínu 1 er m.a. lagt mat á stærð þess lands sem línuvalkostir liggja um og hvernig þeir samræmast skipulagáætlunum.

² Ágúst H. Bjarnason, Graeme I. Paton, Gunnar Ólafsson, Hjörtur Ö. Arnason og Rannveig Guicharnaud. (2007). Frumrannsóknir á gróðurskemmdum við háspennumöstur á Suðvesturlandi. Reykjavík: Efla verkfræðistofa, Reykjavík. Unnið fyrir Landsnet hf.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
10.7	Guðrún Sigurjónsdóttir og Eiður Ólason, Svartagili	Ferðaþjónusta og útivist	Gönguleiðir eru um allt þ.á.m. upp á hálsinn en þaðan er stórkostlegt útsýni. Þónokkuð er um hesta- og gönguferðir en leið er milli bæjanna Svartagils og Arnbjargarlækjar. Á hálsinum er víðsýnt og gríðarfallegt útsýni til allra átta. Kyrrðin er alltumlykjandi. Línan kemur til með að liggja ýmist samhliða þeim leiðum sem göngu/-hestafólk velur sér eða þvera þær. Framtíðarmöguleikar í ferðaþjónustu þar sem boðið væri uppá ferðir á hálsinn t.d. með leiðsögn væru ekki í boði ef línan yrði lögð þar. Algjörlega er ljóst að veglagning um þetta svæði rýrir verðmæti þess mjög mikið.	Vísað er til kafla 7.8 um ferðaþjónustu og útivist í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ferðaþjónustu og útivist. Í aðalskipulagsáætlunum er sett fram framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Aðalskipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmda og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
11.1	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
11.2	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt meðfram Hvítá. Víðsýnt er frá holtunum og þau ofan flóðahættu en viðbúið að ásynd svæðisins gerbreystist. Mikið og verðmætt land færi undir línu og helgunarsvæði línunnar. Land Flóðatanga er að miklu leyti á flóðasvæði Hvítár og Norðurár, það er að segja nema klapparholtin meðfram Hvítá. Framtíðaruppbygging á jörðinni verður ekki nema á svæðinu ofan flóðahættu en háspennulína á svæðinu eyðileggur möguleika á uppbyggingu á sama svæði. Meta þarf sérstaklega þessi miklu og íþyngjandi áhrif á uppbyggingarmöguleika á Flóðatanga.	Í aðalskipulagsáætlunum er sett fram framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Aðalskipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmda og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
11.3	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif Hallarmúlaleiðar á fuglalíf og aðflug að mikilvægum fuglaverndunarsvæðum í Ferjubakkaflóa, Ystutungu (Sólheimatungu) og Andakíl, samanborið við samanburðarvalkost. Eins og þegar er rakið í bréfum landeigenda til Landsnets hf. vegna málsins, þá eru Ferjubakkaflóa og Ystatunga mun nær Hallarmúlaleið heldur en línuleið eldri byggðalínu sem er samanburðarvalkostur eða „núllvalkostur“ í skoðun á Hallarmúlaleið samkvæmt matsáætlun Landsnets hf. Sérstaklega þarf að meta áhrif háspennulínu á erni á svæðinu en þeir sjást reglulega beggja megin Norðurár.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatskýrslu. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheiðarlínu 1.
11.4	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Vatnsból	Meta þarf áhrif línustastra og línuvega á vatnsbúskap í Stafholtsfjalli. Jarðirnar Flóðatangi, Melkot og Svarfhóll, auk sumarhúsa og heilsárshúsa á jörðunum, sækja allar vatn í lindir í Stafholtsfjalli. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap Stafholtsfjalls.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
11.5	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Náttúruvá (Flóðahætta)	Þau möstur sem standa næst Hvítá í landi Þingness, Melkots, Flóðatanga og Svarfhóls eru á flóðasvæði árinna þar sem hætta er á stórflóðum og jakaburði. Möstur línunnar verða ekki þjónustuð á þessu svæði í einhverja daga á hverju ári. Meta þarf áhrif flóðahættu á línuna.	Mismunandi er hvaða náttúruöfl eru helst líkleg til að hafa áhrif á valkosti. Vísað er til kafla 9.12 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið þar sem fram kemur hvernig staðið verði á umhverfismati framkvæmdar gagnvart náttúruvá. Í umhverfismatskýrslu verður fjallað um náttúruvá og samspil við framkvæmdina. Flóðahætta er þar með talin og mun umfjöllunin byggja á fyrirbyggjandi gögnum, m.a. skýrslu Orkustofnunar og Vatnamælinga um kortlagningu flóða í neðri hluta Hvítár í Borgarfirði og skýrslur Veðurstofunnar um flóð m.a. á vatnasviði Hvítár í Borgarfirði.
11.6	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Ásynd	Ásynd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Flóðatanga þar sem línan kemur yfir Hvítá áleiðis að Stafholtsfjalli. Þá eykur það enn á ásynd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að vega á móti áflugsáhættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkaflóa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álitni Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísað er til kafla 7.6 um ásynd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásynd. Ábending um áhrif á ásynd í landi Flóðatanga verður tekin til athugunar. Niðurstöður umhverfismats Holtavörðuheiðarlínu 1 munu gefa vísbendingar um hvar þörf er á mótvægisáðgerðum til að draga úr eða bæta fyrir möguleg neikvæð áhrif. Það gæti bæði átt við um áflug fugla og ásynd.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
11.7	Jóhann Sveinsson, Flóðatanga	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið meðfram Hvítá, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lagt mat á sjónræn áhrif raflínunnar. Lögð verður áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásynnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Fjallað verður um mikilvægi svæðisins fyrir ferðamennsku og útivist og lagt mat á áhrif á þessa þætti til framtíðar og hver verði varanleiki áhrifa.
12.1	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
12.2	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Fuglalíf	Meta þarf sérstaklega áhrif línu um Hallarmúlaleið á fuglalíf á vötnum, tjörnum og votlendi á Grjóthálsi. Vötnin, tjarnir og votlendi eru uppeldissvæði fyrir unga ýmissa fuglategunda, t.d. bæði himbrima og álfta. Línuleið á þessu svæði mun koma sérstaklega illa niður á fuglum sem sækja í vötn, tjarnir og votlendi. Sérstök hættu er af áflugi á línur, ekki síst fugla eins og himbrima sem eru á valista. Ekki er ljóst af matsáætlun hvernig þessi áhrif verða metin en talning á fuglum með ákveðnu millibili nær ekki utan um þennan matsþátt.	Fuglaathuganir í umhverfismati Holtavörðuheiðarlínu 1 eru unnar á þann hátt sem gert er í öðrum sambærilegum verkefnum. Hólmavatn á Grjóthálsi liggur nálægt Hallarmúlaleið, en þar er himbrimi. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheiðarlínu 1.
12.3	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Vatnsból	Meta þarf áhrif línustastra og vegalagningar á vatnsbúskap í vötnum á Hallarmúlaleið. Bæjarheitið Lindarhvoli var ekki mjög lýsandi fyrir vatnsauðgi jarðarinnar þegar á reyndi. Lindin dugði skammt þegar búið stækkaði. Bærinn á Lindarhvoli sækir ekki vatn í Grjóthálsinn heldur þangað sem heitir Öxl. Það er klettarni, eða mætti kalla það háls, sem gengur frá Grjóthálsi / Þverárhliðarhálsi til suðausturs að Þverárhliðarvegi. Frá Öxlinni liggur klettahryggur til suðvestur samsíða þjóðvegnum nánast heim að bæ í Lindarhvoli. Öxlin er öll í Arnbjargarlækjarlandi. Þetta vatnsból frá Öxlinni hefur dugað til þessa og dugði til þess búskapar sem rekinn var í Lindarhvoli fram til 1990, en knapplega þó í langvarandi þurrkatíð. Kæmi til einhverrar starfsemi í Lindarhvoli í framtíðinni sem krefðist mikils vatns má búast við að bæta þyrfti úr vatnsbólsmálum jarðarinnar. Nærtækast væri þá að leita undir Grjóthálsinn og mjög líklega þar sem raflínan myndi liggja upp á sjálfan hálsinn en það hefur ekki verið skoðað sérstaklega. Vatnsbúskapur Grjóthálsins / Þverárhliðarhálsins er mjög viðkvæmur a.m.k. víða á hálsinum, mögulega vegna þess hversu sprunginn og mulinn hann er. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að neikvæð áhrif á vatnsbúskap í Grjóthálsinum.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
12.4	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Vatnalíf (Vatnasvæði)	Ekki er ljóst af matsáætlun hvernig meta eigi áhrif á lífríki í og við vötn á Grjóthálsi. Meta þarf sérstaklega hver áhrif lína og mastra á lífríki og umhverfi vatnasvæðis á Grjóthálsi. Þá þarf að liggja skýrt fyrir að framkvæmdir, sem fyrirhugaðar eru svo nálægt stöðuvötnum, standist viðeigandi lög og reglur.	Lagning raflínu og efnistaka vegna hennar getur haft í för með sér rask við ár og vötn og haft þannig áhrif á vatnalíf. Lagt verður mat á þau áhrif í umhverfismatsskýrslu. Ekki er gert ráð fyrir að raska þurfi vötnum á Hallarmúlaleið vegna framkvæmdarinnar.
12.5	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Jarðmyndanir	Vísað er til athugasemda Marenar Davíðsdóttur dags. 9. október 2023 en í þeirri umsögn um Hallarmúlaleið eru færð sannfærandi rök fyrir því að Hallarmúli sé innan Ljósufjallakerfisins og njóti því verndar 61 gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Ber að meta áhrif framkvæmdanna sérstaklega að þessu leyti. Hallarmúlaeldstöðin er ein af þremur megin eldstöðvum í þessu kerfi sem nær vestur á Snæfellsnes. Hallarmúlaeldstöðin er ekki bara Hallarmúlinn einn og sér heldur allt svæðið suður fyrir Þverárhliðarveg og etthvað til austurs. Í Lindarhvolandi má vel greina ummerki eld- og/eða jarðhita þó allt þar sé orðið kalt fyrir löngu, eða hver veit?	Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndana m.t.t friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Athugasemdir Marenar Davíðsdóttur um Ljósufjallakerfið verða teknar til athugunar vegna umfjöllunar um jarðmyndanir.
12.6	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Gróður (Lífríki og gróður)	Meta þarf sérstaklega áhrif línunnar á viðkvæman gróður á Hallarmúla og Grjóthálsi, bæði vegna mastra og ekki síður vegna línuvega sem eiga að fara um óraskað land. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjalllendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur.	Náttúrufræðistofnun Íslands hefur umsjón með gróðurfarsrannsóknnum á Hallarmúlaleið sem felast í að staðfesta fyrirbyggjandi kortlagningu vistgerða. Áhersla er á votlendisvistgerðir. Niðurstöður munu draga fram hvaða vistgerðir og plöntutegundir eru að finna á línuleið og slóðum og hver sé verndarstaða þeirra. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á verndargildi vistgerða og plöntutegunda á línuleið.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
12.7	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Lindarhvals. Ásýnd línunnar þarf að meta sérstaklega, bæði frá bæjarhúsum á Lindarhvoli séð en einnig frá öðrum stöðum á jörðinni þar sem til greina kemur að byggja sumarhús eða önnur heilsárshús. Línan mun sjást um mjög langan veg séð frá Lindarhvoli og þarf að meta áhrif þess á jörðina í heild.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Lindarhvals verður tekin til athugunar.
12.8	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Ferðapjónusta og útivist (Veiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið um Grjótháls og yfir stöðuvötn þar, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að stunda veiði á svæðinu og aðra afþreyingu. Þá þarf að meta áhrif línunnar á vilja fólks til að njóta ferðapjónustu almennt á svæði sem hefur verið raskað með þeim hætti sem Landsnet hf. leggur til. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjallendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur.	Í umhverfismatskýrslu verður fjallað um rannsókn á áhrifum Holtavörðuheiðarlínu 1 á ferðapjónustu og útivist. Í athuguninni er viðurkenndum rannsóknaraðferðum beitt. Tekin eru viðtöl við haghafa í ferðapjónustu og útivist og einnig við ferðamenn sem eiga leið um áhrifasvæði Holtavörðuheiðarlínu 1. Um er að ræða ferðapjónustuaðila sem eru staðsettir næst línuleiðinni eða nýta áhrifasvæði hennar til ferðamennsku eða útivistar. Í tilviki útivistarfólks er um að ræða aðila sem eru í mismunandi tegundum útivistar og hafa ólíka hagsmuni tengda línulögninni.
12.9	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Sumarhúsabyggð, verðmæti lands og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á jörðina Lindarhvol í heild og einstaka hluta jarðarinnar. Viðbúið er að ásýnd jarðarinnar gerbreystist. Mikið og verðmætt land færi undir línu og helgunarsvæði línunnar en jörðin Lindarhvoll er einkar vel til þess fallin að þar verði útbúin sumarhúsabyggð eins og víðar í Þverárhlíðinni enda einstakt útsýni frá jörðinni yfir láglandi Borgarfjarðar. Lítil vilji yrði til búsetu eða fjárfestinga í sumarhúsum ef að sumarhúsabyggð væri nálægt háspennulínu.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
12.10	Jón G Guðbjörnsson, Lindarhvoli	Mótmæli gagnvart línuleið (Að lokum)	Inn með Hallarmúlanum sunnanverðum (sa) er dalverpi sem afmarkast að sunnanverðu af klettaborgunum (heita Borgir) upp frá Lindarhvoli samsíða Þverárhlíðarveginum en lokast í endann (til austurs) af Öxlinn (sjá lið 2 að ofan). Þetta er ferningslaga svæði sem liggur talsvert hærra í landinu en það land sem neðar liggur og framræstu túnin eru. Svæðið er u.þ.b. einn km ² mest flóasund á milli klapparholta, ill ræktanlegt og ógreiðfært og því aldrei komið til álita að raska því í þeim tilgangi en hluti svæðisins notað til beitar. Fyrr á tíð var þetta seljaland þegar fénaður var hafður í seljum. Einu mannvirkin þarna eru nauðsynlegar girðingar. Þótt megin hluti fyrirhugaðs línusvæðis sé Hallarmegin jarðamarka og muni lítt eða ekki sjást héðan af bæjarhlaðinu þá þarf maður ekki að að fara nema stuttan spöl hér uppfyrir þá blasir þessi dalur við, víður og fallegur, heimur út af fyrir sig, dásæmdin ein. Einnig tilsýndar af þjóðveginum á Langamel fyrir framan Hjarðarholt þar sem Hallarmúlasvæðið utan frá Einifelli til Arnbjargarlækjar blasir allt við. Sem landeigandi hef ég sjálfur litlu að tapa af landi sem færi undir þetta línumannvirki sem slíkt en það yrði þarna í öllu sínu veldi og mun í raun klippa frá það litla sem tilheyrir Lindarhvoli í hálsinum sjálfum. Þá hættir þetta einnig að vera það óraskaða land sem það hefur verið. Í mínum huga er þetta svæði verðmætast af Lindarhvalsjörðinni og engar peningalegar bætur geta komið þess í stað. Ég veit bara ekki hvernig væri hægt að skipta á því og peningum. Þess vegna og af öllum öðrum mögulegum ástæðum leggst ég alfarið gegn þessari Hallarmúlaleið. Ég hef fullan stuðning konu minnar í því. Það væri mjög misráðið leggja í þá vegferð.	Vísað er til kafla 7.7 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið um hvernig staðið verði að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á landslag. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
13.1	Jósef Rafnsson, Melkoti	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
13.2	Jósef Rafnsson, Melkoti	Sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt meðfram Hvítá. Víðsýnt er frá holtunum og þau ofan flóðahættu en viðbúið að ásýnd svæðisins gerbreystist. Mikið og verðmætt land færi undir línu og helgunarsvæði línunnar. Land Melkots er að miklu leyti á flóðasvæði Hvítár og Norðurár, það er að segja nema klapparholtin meðfram Hvítá. Framtíðaruppbygging á jörðinni verður ekki nema á svæðinu ofan flóðahættu en háspennulína á svæðinu eyðileggur möguleika á uppbyggingu á sama svæði. Meta þarf sérstaklega þessi miklu og íþyngjandi áhrif á uppbyggingarmöguleika í Melkoti.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
13.3	Jósef Rafnsson, Melkoti	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif Hallarmúlaleiðar á fuglalíf og aðflug að mikilvægum fuglaverndunarsvæðum í Ferjubakkaflóa, Ystutungu (Sólheimatungu) og Andakíl, samanborið við samanburðarvalkost. Eins og þegar er rakið í bréfum landeigenda til Landsnets hf. vegna málsins, þá eru Ferjubakkafló og Ystutunga mun nær Hallarmúlaleið heldur en línuleið eldri byggðalínu sem er samanburðarvalkostur eða „núllvalkostur“ í skoðun á Hallarmúlaleið samkvæmt matsáætlun Landsnets hf. Sérstaklega þarf að meta áhrif háspennulínu á erni á svæðinu en þeir sjást reglulega beggja megin Norðurár.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatsskýrslu. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samanburð á valkostum Holtavörðuheildarlínu 1.
13.4	Jósef Rafnsson, Melkoti	Vatnsból	Meta þarf áhrif línumastra og línuvega á vatnsbúskap í Stafholtsfjalli. Jarðirnar Flóðatangi, Melkot og Svarfhóll, auk sumarhúsa og heilsárshúsa á jörðunum, sækja allar vatn í lindir í Stafholtsfjalli. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap Stafholtsfjalls.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
13.5	Jósef Rafnsson, Melkoti	Náttúruvá (Flóðahætta)	Þau möstur sem standa næst Hvítá í landi Þingness, Melkots, Flóðatanga og Svarfhóls eru á flóðasvæði árinna þar sem hætta er á stórfloðum og jakaburði. Möstur línunnar verða ekki þjónustuð á þessu svæði í einhverja daga á hverju ári. Meta þarf áhrif flóðahættu á línuna.	Mismunandi er hvaða náttúruöfl eru helst líkleg til að hafa áhrif á valkosti. Í kafla 9.12 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið kemur fram hvernig staðið verði á umhverfismati framkvæmar gagnvart náttúruvá. Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um náttúruvá og samspil við framkvæmdina. Flóðahætta er þar með talin og mun umfjöllunin byggja á fyrirliggjandi gögnum, m.a. skýrslu Orkustofnunar og Vatnamælinga um kortlagningu flóða í neðri hluta Hvítár í Borgarfirði og skýrslur Veðurstofnunar um flóð m.a. á vatnasviði Hvítár í Borgarfirði.
13.6	Jósef Rafnsson, Melkoti	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Melkots þar sem línan kemur yfir Hvítá áleiðis að Stafholtsfjalli. Þá eykur það enn á ásýnd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að veða á móti áflugsáhættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkaflóa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álitu Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Melkots verður tekin til athugunar.
13.7	Jósef Rafnsson, Melkoti	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið meðfram Hvítá, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu.	Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um rannsókn á áhrifum Holtavörðuheildarlínu 1 á ferðaþjónustu og útivist. Í athuguninni er viðurkenndum rannsóknaraðferðum beitt. Tekin eru viðtöl við haghafa í ferðaþjónustu og útivist og einnig við ferðamenn sem eiga leið um áhrifasvæði Holtavörðuheildarlínu 1. Um er að ræða ferðaþjónustuaðila sem eru staðsettir næst línuleiðinni eða nýta áhrifasvæði hennar til ferðamennsku eða útivistar. Í tilviki útivistarfólks er um að ræða aðila sem eru í mismunandi tegundum útivistar og hafa ólíka hagsmuni tengda línulögninni.
14.1	Landvernd	Valkostir	Landvernd hvetur til þess að fallið verði frá tillögum Landsnets um að fara með Holtavörðulínu Hallarmúlaleið um Grjótháls á milli Norðurárdals og Þverárhliðar. Jafnframt leggur Landvernd til að línunni verði valinn staður í gamla línustæðinu til að forðast óþarfa jarðrask og vegagerð. Með tillögum um leiðarval eftir Grjóthálsi færu háspennulínur og uppbyggðir vegir um ósnortið land og einstakri náttúru með silungavatnafesti eftir heiðarlandinu niður í sveitir yrði stórlega raskað.	Hallarmúlaleið bætist við þá valkosti sem kynntir voru í matsáætlun Holtavörðuheildarlínu 1. Samanburður á umhverfisáhrifum mismunandi valkosta er mikilvægur þáttur í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar. Niðurstöðu umhverfismatsins mun Landsnet nýta til að setja fram aðalvalkost, sem gera má ráð fyrir að verði samsetning mismunandi valkosta.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
14.2	Landvernd	Vernd	Um leið og Landvernd fagnar uppbyggingu dreifikerfis raforku af heilum hug minna samtökin á að stjórnvöld hafa þá stefnu að raska ekki ósnortnum svæðum. „Í stefnumörkun stjórnvalda eru tilgreind nokkur sjónarmið sem hafa skal að leiðarljósi við uppbyggingu á dreifi- og flutningskerfi raforku. Meðal leiðarljósa er að forðast skal röskun á friðlýstum og ósnortnum svæðum, leitast skal við að halda línugötum í lágmarki og nýta núverandi línustæði við lausnir á aukinni flutningsþörf.“ Til að standa við stefnu og markmið stjórnvalda, hlýtur að vera eðlilegri kostur að velja sama línustæði og gamla línun liggur nú um. Með því að byggja ekki möstur utan helgunarsvæðis gömlu línunnar, yrði dregið úr framkvæmdum og raski á nú ósnortnum svæðum. Það er ekki nauðsynlegt að taka land til viðbótar utan helgunarsvæðis gömlu línunnar. Framkvæmdaaðilar hafa nú þegar umráðarétt yfir um sextíu metra breiðu svæði með gömlu raflínunni og Landvernd leggur til að Landsnet haldi sig innan þeirra marka og fari ekki yfir Grjóthálsinn á milli Norðurárdals og Þverárhliðar. Þá er mikilvægt að gamla línumastrið verði tekin niður og að ekki komi til greina að þarna rísi annað línumastur samhliða því gamla. Fram hefur komið að um aðra valkosti með minna raski er að ræða við lagningu Holtavörðulínu. Ekkert styður því hugmyndir um að fara með línuna í gegnum ósnortna og einstaka náttúru Borgarfjarðar. Skorað er Landsnet að hverfa frá hugmyndum um Hallarmúlaleið.	Samanburður umhverfisáhrifa þeirra valkosta sem til greina koma er lykilþáttur í mati á umhverfisáhrifum. Í undirbúningi umhverfismats er kallað eftir hugmyndum að valkostum. Greint er hvort þær uppfylla markmið framkvæmdar og einnig eru ýmsir þættir skoðaðir (grundvelli fyrirliggjandi gagna), sem geta sagt til um fyrirséðan ávinning og galla hugmyndanna. Á grundvelli þessa er tekin ákvörðun um hvort valkosturinn er tekinn áfram til mats á umhverfisáhrifum og þá ráðist í frekari rannsóknir á honum. Við mat á kostum og göllum valkosta er horft til fjölbreyttra þátta, sem geta haft bein og óbein áhrif á náttúruferli, samfélag og/eða haft áhrif á framgang verksins m.t.t. tíma. Að lokum byggir ákvörðun um aðalvalkost grundvallast á hlutverki Landsnets um skyldur fyrirtækisins að byggja upp öruggt og hagkvæmt flutningskerfi að teknu tilliti til mats á umhverfisáhrifum, kerfis- og rekstrarlegra greininga. Þar eru metin og vegin margvísleg atriði, sem falla undir meginþætti matsins; umhverfis, öryggis/hagkvæmni og samfélags/verðmæta. Á þessu stigi hefur ekki verið tekin ákvörðun um hver þeirra valkosta sem lagðir eru fram til mats verður aðalvalkostur, en mun m.a. á grundvelli samanburði valkosta verða kynnt og rökstutt í umhverfismatsskýrslu.
15.1	Magnús Magnússon, Hamraendum	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
15.2	Magnús Magnússon, Hamraendum	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Hamraenda. Bæjarhús jarðarinnar standa hátt í landinu og er land jarðarinnar aflíðandi til austurs að Þverá og Hvítá. Háspennulínan verður alls staðar sjáanleg þegar litið er til Þverár og Hvítár enda línun ekki í nema 450 metra fjarlægð frá bænum. Áhrif þessa á jörðina og lífsgæði þar þarf að meta sérstaklega. Þá eykur það enn á ásýnd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að vega á móti áflugsáhættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkaflóa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álit Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísad er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Hamraenda verður tekin til athugunar. Niðurstöður umhverfismats Holtavörðuheiðarlínu 1 munu gefa vísbendingar um hvar þörf er á mótvægisáðgerðum til að draga úr eða bæta fyrir möguleg neikvæð áhrif. Það gæti bæði átt við um áflug fugla og ásýnd.
15.3	Magnús Magnússon, Hamraendum	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið meðfram Hvítá og Þverá, þar sem engin lína er fyrir, hefur áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu. Veiðisvæðið Brennan er í landi jarðarinnar Hamraenda og byggir undirritaður landeigandi afkomu sína að miklu leyti á tekjum af veiðimönnum og þjónustu við þá. Brennan, sem er við vatnamót Þverár og Hvítár, er meðal gjöfulustu veiðistaða í Borgarfirði og þótt víðar væri leitað. Línuleið háspennulínu um Hallarmúlaleið virðist fara í gegnum land Hamraenda í aðeins um 450 metra fjarlægð frá Hvítá. Er augljóst að umfangsmiklar framkvæmdir, bæði við háspennulínu og með meiriháttar vegalagningu, munu hafa veruleg áhrif á upplifun veiðimanna sem leita ekki síst í ósnortna náttúru í Brennunni. Verður að meta hér sérstaklega þau íþyngjandi áhrif sem línuleið um Hamraenda hefur í þessu samhengi.	Landsnet þakkar fyrir ábendingu um Brennuna. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línualkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Ljósmynd verður tekin í námunda við Brennuna.
15.4	Magnús Magnússon, Hamraendum	Sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt meðfram Hvítá og Þverá. Víðsýnt er frá holtunum og þau ofan flóðahættu en viðbúið að ásýnd svæðisins gerbreystist. Mikið og verðmætt land sem færi undir línu og helgunarsvæði línunnar sem annars væri hægt að nýta til heilsárs- eða sumarhúsabyggðar. Umfangsmiklar framkvæmdir líkt og þær sem Landsnet hf. fyrirhugar eru óafturkræfar og þarf að meta slíkt sérstaklega þegar ósnortið land á í hlut	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
15.5	Magnús Magnússon, Hamraendum	Framkvæmd (Veglagning)	Undirritaður gerir sérstaklega athugasemdir við þær fyrirætlanir Landsnets hf. sem byggja á því að leggja línuveg um hlað eldra íbúðarhúss jarðarinnar. Veglagning í kring um eldra íbúðarhús jarðarinnar raskar freklega eignarrétti undirritaðs landeiganda og er til þess fallið að hafa verulega neikvæð áhrif á lífsgæði íbúa á jörðinni sem myndu þurfa að þola mikinn ágang bæði á framkvæmdatíma og síðar. Slík veglagning grefur undan möguleikum undirritaðs landeiganda til að ráðstafa og nýta eldra íbúðarhús jarðarinnar, sem og nærliggjandi útihús. Verður að meta sérstaklega þetta freklega inngrip í eignarrétt og athafnafrelsi undirritaðs landeiganda.	Endanleg útfærsla vegslóða þegar ákvörðun um aðalvalkost liggur fyrir er unnin í samráði við viðkomandi landeigendur og fulltrúa Umhverfisstofnunar. Þær slóðir eru hannaðar m.t.t. þess að koma að tækjabúnaði á framkvæmdatíma og einstaka sinnum á rekstrartíma, vegna viðhalds. Reynt er sem kostur er að haga slóðagerðinni og frágangi þannig hún falli sem best að landi og einnig þá tekið mið af óskum landeiganda um legu þannig það falli sem best að hans landnýtingu. Um er að ræða kvöð en ekki beint eignarnám og hefur landeigandi forræði á því hvaða umferð er leyfð um slóðina fyrir utan að Landsnet þarf að hafa aðgengi til viðhalds og viðgerða. Að framkvæmdum loknum er gengið frá gróðri eins og kostur er í kringum möstur og vegslóða í samráði við sérfræðiaðila.
15.6	Magnús Magnússon, Hamraendum	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif Hallarmúlaleiðar á fuglalíf og aðflug að mikilvægum fuglaverndunarsvæðum í Ferjubakkaflóa, Ystutungu (Sólheimatungu) og Andakíl, samanborið við samanburðarvalkost. Eins og þegar er rakið í bréfum landeigenda til Landsnets hf. vegna málsins, þá eru Ferjubakkafló og Ystatunga mun nær Hallarmúlaleið heldur en línuleið eldri byggðalínu sem er samanburðarvalkostur eða „núllvalkostur“ í skoðun á Hallarmúlaleið samkvæmt matsáætlun Landsnets hf.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatskýrslu.
16.1	Maren Davísdóttir	Jarðmyndanir, náttúruvæðing	Í matsáætlun Landsnets vegna fyrirhugaðrar framkvæmdar við Holtavörðuheidiarlínu 1 er fjallað um nýjan valkost til umhverfismats, Hallarmúlaleið. Í kafla 7.1 í matsáætlun er fjallað um jarðmyndanir og segir þar orðrétt: <i>„Valkostir Holtavörðuheidiarlínu 1 sem kynntir voru í matsáætlun framkvæmdarinnar liggja að öllu leyti í gegnum svokallaðan tertierstafla Íslands. Tertíer er jarðsögulegt tímabil sem nær frá 65 milljónum ára að 2,6 milljónum ára. Fyrirhuguð línuleið er því utan við virka gosbelti landsins. Eldhraun sem myndast hafa eftir að jökull hvarf af landinu á síðjökultíma njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61 gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Engin slík hraun eru á línuleið Hallarmúlaleiðar eða aðrar jarðmyndanir sem taldar eru upp í framangreindri grein laganna“.</i> Í meðfylgjandi jarðfræðiúttekt á Hallarmúlasvæðinu eru ofangreindar upplýsingar leiðréttar og dregin upp mynd af jarðfræðilegri virkni svæðisins. Helstu niðurstöður úttektarinnar eru eftirfarandi: 1. Jarðlög í Hallarmúla og öllum hálsinum milli Þverárlíðar og Norðurárdals eru mikið sprungin þar sem áberandi siggengi eru eftir þverum og endilöngum hálsinum. 2. Upptök jarðskjálfta árið 1974 raða sér í kringum siggengi á hálsinum milli Þverárlíðar og Norðurárdals. 3. Siggengi á hálsinum milli Þverárlíðar og Norðurárdals eru talin vera hluti af austasta eldstöðvakerfinu Ljósufjallakerfinu og því nær eldstöðvakerfið inn í Þverárlíðina. Með hliðsjón af ofansögðu er umrædd Hallarmúlaleið því innan Ljósufjallaeldstöðvakerfisins. Ljósufjallakerfið hefur verið virkt á nútíma þar sem bæði gosið í eldstöðvakerfinu (Grábrók) og jarðskjálftavirkni verið töluverð (Jarðskjálftarnir í Borgarfirði 1974).	Ábendingar um jarðlög, jarðskjálfta og siggengi á Hallarmúlasvæði verða teknar til athugunar við umfjöllun um jarðmyndanir í umhverfismatskýrslu.
17.1	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
17.2	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Jarðmyndanir, vatnsvernd	Hallarmúlaleið mun liggja um ósnortið fjallendi jarðarinnar Skarðshamra, ef til hennar kæmi. Hvorki vegur, lína né önnur mannvirki eru á svæðinu fyrir. Um svæðið innan landareignar Skarðshamra gildir hverfisverndum vegna vatnsverndunar í Aðalskipulagi Borgarbyggðar, en það sama gildir um landareignir nágannajarða. Að auki er Hallarmúlaleið talin vera hluti af Ljósufjallakerfinu og er línun því líklega innan virka gosbeltis Snæfellsness (sjá umsögn Marenar Davísdóttur jarðfræðings um Matsáætlun Holtavörðuheidiarlínu 1: Nýr valkostur til umhverfismats auglýst 18.09.2023)	Athugasemd um vatnsvernd verður höfð til hliðsjónar við vinnslu umhverfismatskýrslu. Í umhverfismatskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndanana m.t.t friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Athugasemdir Marenar Davísdóttur um Ljósufjallakerfið verða teknar til athugunar vegna umfjöllunar um jarðmyndanir.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
17.3	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Gróður	Grjótháls er það sem mætti kalla ósnert víðerni. Mikið votlendi er á svæðinu sem er illfært öðruvísi en fótgangi eða á hestum og því óraskað. Metnaður hefur verið fyrir því hjá landeiganda að halda votlendinu í upprunalegu ástandi og gæta þess að þar fá líffræðilegur fjölbreytileiki að njóta sín og fuglalíf að dafna. Votlendið allt spilar sömuleiðis lykilhutverk í vatnsbúskap jarðarinnar. Vegagerð á þessu svæði myndi rjúfa þann flókna en mikilvæga vatnsbúskap sem er á Grjóthálsi. Þá er efnistaka til uppbyggingar vega ekki nærtæk og mun ekki bjóðast innan lands Skarðshamra. Meðal þeirra vistgerða sem finnast á Grjóthálsi eru starungsmýravist, runnamýravist á láglendi og tjarnarstararflóavist. Allar hafa þær mjög hátt verndargildi samkvæmt Bernarsamningsins frá 2014 yfir visterðir sem þarfnast verndar. Í þeim öllum er ríkulegt fuglalíf. Mikilvægt er að rannsaka heildræn áhrif framkvæmdar á stærð við Hallarmúlaleið á slík vistkerfi. Margir lækir á eldri berggrunni með votlendisáhrifum renna niður af Grjóthálsi út í Norðurá. Mikilvægt er að rannsaka möguleika á mengun vegna framkvæmdarinnar í þessa læki sem gætu haf t áhrif á Norðurá og nærumhverfi.	Gerðar verða rannsóknir á gróðri og fuglalífi á Hallarmúlaleið. Bent er á að gildi gróðurvistgerða og viðkvæmni gróðurs eru m.a. viðmið sem notuð verða til að meta áhrif Holtavörðuheiðarlínu 1 á gróður. Einnig verður lagt mat á mikilvægi búsvæða fyrir fuglalíf á svæðinu og mikilvægi þess m.t.t. vástategunda, ábyrgðategunda.
17.4	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Fuglalíf og fiskveiði	Á Grjóthálsi er að finna veiðivatn þar sem landeigandi, ásamt nágrönnum sínum, hefur byggt upp silungsstofn með tilkostnaði. Vatnið er tegundaríkt kransþörungsvatn að vistgerð og við vatnið er afar mikið fuglalíf sem hefur verið afar stöðugt í gegnum árin. Þar eru varpstöðvar himbrima, álfta og gæsa. Þá er hrafn, haförn og smyrill reglulega sjánleg á Grjóthálsi ásamt mörgum fleirum. Að hluta til eru þetta sjaldséðir fuglar og sumar þessara tegunda njóta friðunar. Í votlendi Grjótháls er mikið um mófugl og hefur hann þar varpstöðvar. Mikilvægt að meta áhrif framkvæmdarinnar á fuglalíf tegunda af þessu tagi.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun í umhverfismatsskýrslu. Línumannvirki hafa ekki bein áhrif á ár og vötn og lífríki þeirra, nema í þeim tilvikum þar sem mastri yrði komið fyrir í vatni. Ekki er gert ráð fyrir að möstrum verði komið fyrir í vötnum á Grjóthálsi. Hólmavatn á Grjóthálsi liggur nálægt Hallarmúlaleið, en þar er himbrimi. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheiðarlínu 1.
17.5	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Vatnsból	Skarðshamrar hafa sitt eigið vatnsból í jaðri Grjótháls. Er það bæði ætlað dýrum og mönnum. Ekki er vitað hvaðan vatn safnast í vatnsbólið eða hvaðan mengun gæti borist í það. Þó er vitað á sá vatnsmassi sem fyrir er í votlendi hálsins gerir það að verkum að vatnsbólið hefur aldrei þrotið í manna minnum, og má því ætla að rennsli í vatnsbólið sé af afar stóru svæði. Mikilvægt er að rannsaka áhrif á vatnsból á svæðinu vegna framkvæmdarinnar og hættu á mengun vegna hennar.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
17.6	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Verðmæti lands og ásynd	Skarðshamrar er að öllu leyti afar falleg jörð og er nýtt fyrst og fremst sem heimili og frístundasvæði. Mikið er um fallegar gönguleiðir og reiðleiðir á svæðinu. Grjótháls er mikið nýttur til frístunda og er afar verðmætt svæði sem slíkt, hvort sem er til útreiða, göngu eða veiði. Jörðin er að mörgu leyti ágæt til landbúnaðar en býr einnig yfir einstökum tækifærum hvað varðar ferðaþjónustu og frístundir og í því felast helstu fjárfestingatækifærin á jörðinni. Lagning byggðarlínu þvert yfir ósnortið víðernið þar sem hún mun gnæfa yfir veiðivatni jarðarinnar mun óumdeilanlega hafa áhrif á upplifun af svæðinu og rýra gildi þess sem frístundasvæði og nýtingarmöguleika þess til atvinnurekstrar í þágu ferðaþjónustu. Skarðshamrar er veiðiréttarhafi í Norðurá og í því felst mikil verðmæti fyrir jörðina. Raflína um Hallarmúla mun vera sýnileg og áberandi í því landslagi sem ber við á flestum veiðistöðum við Norðurá. Þá mun hún vera afar sýnileg frá veiðihúsi Norðurár, en þar hafa veiðiréttarhafar lagt í mikla fjárfestingu. Raflínulögn sem þessi mun því hafa veruleg áhrif á upplifun veiðimanna og þannig hafa áhrif á þau verðmæti sem veiðirétturinn er fyrir Skarðshamra.	Vísað er til kafla 7.6 um ásynd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásynd. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
17.7	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Skógrækt	Víða í Norðurárdal og í Þverárhlið hefur verið stunduð skógrækt í áraraðir með góðum árangri enda landið gott til þess brúks. Lagning byggðarlínu um svæðið mun skerða möguleika jarðarinnar til að hefja skógrækt, enda fer það ekki saman við nýtingu þess lands sem fellur undir helgunarsvæði línunnar. Í þessu felst mikil skerðing á jarðnýtingar tækifærum.	Í umhverfismati Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ræktunarland. Varðandi skógrækt verður stuðst við upplýsingar um skipulögð skógræktarsvæði úr grunni Skógræktarinnar um skógrækt á lögbýlum

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
17.8	Margrét Björg Sigurðardóttir f.h. Kapals hf.	Aðgengi	Eins og áður hefur verið nefnt eru engin mannvirki til staðar í landi Skarðshamra sem tilheyrir Grjóthálsi og svæðið aðeins greiðfært gangandi eða á hestum. Aukin umferð, líkt og búast má við í kjölfar lagningu línuveggar um svæðið, mun óneitanlega hafa áhrif á upplifunina af svæðinu, sem einkennist fyrst og fremst af kyrrð, lítilli sem engri sjón- eða hljómengun og ósnertri náttúru. Í því fælist gríðarlegt tjón ef aðgengi á bílum væri auðveldara með tilheyrandi mengunarhættu og áhrifum á upplifun.	Endanleg útfærsla vegslóða þegar ákvörðun um aðalvalkost liggur fyrir er unnin í samráði við viðkomandi landeigendur og fulltrúa Umhverfisstofnunar. Reynt er sem kostur er að haga slóðagerðinni og frágangi þannig hún falli sem best að landi og einnig þá tekið mið af óskum landeiganda um legu þannig það falli sem best að hans landnýtingu. Landeigandi hefur forræði á því hvaða umferð er leyfð um slóðina fyrir utan að Landsnet þarf að hafa aðgengi til viðhalds og viðgerða, sem felur í sér mjög litla umferð.
18.1	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Ýmis atriði		Sjá svör við umsögnum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
18.2	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Vatnsból	Meta þarf áhrif línumastra og vegalagningar á vatnsbúskap í Hallarmúla. Bærinn á Einifelli sækir vatn í hlíðar Hallarmúlans. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap í Hallarmúla og þarf að meta áhrif þess sérstaklega. Aðgangur að hreinu köldu vatni er grundvöllur fyrir allri byggð og búskap á jörðunum, hvaða nafni sem nefnist, sem og skipulagningu sumarhúsabyggðar sem er vel á veg komin á Einifelli.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
18.3	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun blasa við bæði frá bæjarhúsum á Einifelli og Laxfossi. Ásýnd línunnar þarf að meta sérstaklega á báðum jörðum, sérstaklega frá bæjarhúsum séð en einnig frá öðrum stöðum á jörðunum þar sem til greina kemur að byggja sumarhús eða heilsárhús. Línan mun sjást um mjög langan veg séð frá báðum jörðum og þarf að meta áhrif þess á jarðirnar í heild.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Einifells og Laxfoss verður tekin til athugunar.
18.4	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Ferðaþjónusta og útivist (Veiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif lína um Hallarmúlaleið hafi áhrif á vilja fólks til að stunda veiði á svæðinu og aðra afþreyingu. Bæði Einifell og Laxfoss eru meðal bestu og fegurstu veiðijarða við Norðurá en veiðimenn sækja ekki síst í hina ósnortnu og mikilfenglegu náttúru sem svæðið hefur upp á bjóða. Háspennulínan, þar sem hún myndi liggja um land Hallar, blasir við frá veiðihúsi Norðurár og gnæfir yfir veiðisvæðinu. Ótvírátt er að háspennulínan mun breyta ásýnd svæðisins til hins verra með tilheyrandi neikvæðum áhrifum sem þarf að meta sérstaklega í umhverfismati. Þá þarf að meta áhrif línunnar á vilja fólks til að njóta ferðaþjónustu almennt á svæði sem hefur verið raskað með þeim hætti sem Landsnet hf. leggur til. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjalllendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur. Efri hluta Stafholtstungna og Norðurárdalur eru þegar mikið útivistarsvæði sem er eftirsótt af sumarhúsaeigendum og ferðamönnum til útiveru. Háspennulínur munu gerbreyta aðdráttarafli svæðisins til hins verra. Á Laxfossi er rekin gistiþjónusta í Gamla Veiðihúsinu við Laxfoss sem upphaflega var byggt 1907. Þaðan er útsýni mikilfenglegt yfir fossinn að Hallarmúla og Eggjar til Hjarðarholts úr stofu, borðstofu, saunatunnu auk útisvæða. Ljóst er að aðdráttarafli staðarins mun minnka ef að háspennulína trónir yfir útsýni frá húsum á Laxfossi. Undirritaðir landeigendur hafa lagt mikla áherslu á náttúruvernd og aðgengi gesta að ósnortinni náttúru. Mikið skarð verður höggvið í þá upplifun sem og tekjumöguleika af gistirekstri fyrir vikið. Meta þarf áhrif línunnar á gistirekstur almennt í Stafholtstungum og Norðurárdal.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ferðaþjónustu og útivist þar sem greind er upplifun þeirra sem stunda ferðamennsku, útivist og ferðaþjónustu á áhrifsvæði framkvæmdarinnar. Þökkuð er ábendingin um veiðihúsið við Laxfoss í Norðurárdal. Í umhverfismatsskýrslu verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Ljósmynd verður tekin frá veiðihúsinu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
18.5	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Sumarhúsabyggð, verðmæti lands og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á jarðirnar Einifell og Laxfoss í heild og einstaka hluta jarðarinnar. Enn er ekki fyllilega ljóst hvar línar mun liggja en báðar jarðir eru er einkar vel til þess fallnar að þar verði útbúin sumarhúsabyggð eins og víðar í Stafholtstungum og Norðurárdal enda mikið útsýni frá jörðunum og þær í einstöku umhverfi, hvor á sinn hátt. Á Einifelli hafa þegar verið deiliskipulagðar sumarhúsaloðir. Fyrstu 10 lóðirnar voru skipulagðar 2003 og önnur 4 svæði ætluð undir sumarhúsabyggð. Lítil vilji er til búsetu eða fjárfestinga í sumarhúsum ef að sumarhúsabyggð er nálægt háspennulínu. Verður að meta þessi miklu neikvæðu áhrif á sumarhúsabyggð á Einifelli sérstaklega. Þótt endanlegt línustæði liggi ekki endilega innan merkja Einifells, þá kann helgunarsvæði línunnar að fara inn á land jarðarinnar og í öllu falli vera í mikilli nálægð við Einifell. Hlöðunni á Einifelli er verið að breyta í vinnustofu til listsköpunar og verður stór gluggi settur þar sem hlöðudyrnar voru. Þaðan er horft yfir til Eiríksjökuls, Langjökuls og Oksins en fyrirhugað línustæði í landi Hjarðarholts bæri í milli.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
18.6	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Jarðmyndanir (Jarðvegur og gróður)	Vísað er til athugasemda Marenar Davíðsdóttur dags. 9. október 2023 en í þeirri umsögn um Hallarmúlaleið eru færð sannfærandi rök fyrir því að Hallarmúli sé innan Ljósufjallakerfisins og njóti því verndar 61 gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Ber að meta áhrif framkvæmdanna sérstaklega að þessu leyti.	Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á mikilvægi jarðmyndanana m.t.t friðunar og verndar skv. lögum um náttúruvernd. Athugasemdir Marenar Davíðsdóttur um Ljósufjallakerfið verða teknar til athugunar vegna umfjöllunar um jarðmyndanir.
18.7	Sigrún Ása Sturludóttir og Þór Gunnarsson	Gróður (Lífríki og gróður)	Meta þarf sérstaklega áhrif línunnar á viðkvæman gróður á Hallarmúla og Grjóthálsi, bæði vegna mastra og ekki síður vegna línuvega sem eiga að fara um óraskað land. Hafnir fljúga iðulega upp með Norðurá og tylla sér á klettasyllur í Hallarmúla sem er tignarleg sjón. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjalllendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur.	Náttúrufræðistofnun Íslands hefur umsjón með gróðurfarsrannsóknum á Hallarmúlaleið sem felast í að staðfesta fyrirbyggjandi kortlagningu vistgerða. Áhersla er á votlendisvistgerðir. Niðurstöður munu draga fram hvaða vistgerðir og plöntutegundir eru að finna á línuleð og slóðum og hver sé verndarstaða þeirra. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á verndargildi vistgerða og plöntutegunda á línuleið. Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatsskýrslu. Upplýsingar Náttúrufræðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheiðarlínu 1.
19.1	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
19.2	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Vatnsból	Meta þarf áhrif línumastra og vegalagningar á vatnsbúskap í Stafholtsfjalli en bæjarhús, sumarhús og útihús á Hofsstöðum sækja vatn í borholu og lindir í Stafholtsfjalli. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap í Stafholtsfjalli og þarf að meta áhrifs þess sérstaklega. Aðgangur að hreinu köldu vatni er grundvöllur fyrir allri byggð og búskap á jörðinni sem og skipulagningu frekari sumarhúsabyggðar.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnslustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggi fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
19.3	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Landbúnaður	Skoða þarf áhrif línuvega og mastra í beitilandi jarðarinnar. Sé gert ráð fyrir að Landsnet hafi stöðugan og greiðan aðgang að línuvegum þá þarf væntanlega að girða þá vegi. Ekki er ljóst hver á að standa straum af því auk þess sem girðingar þvert í gegnum jörðina munu rýra notagildi hennar og torvelda búskap að einhverju leyti.	Slóðir eru hannaðar m.t.t. þess að koma að tækjabúnaði á framkvæmdatíma og einstaka sinnum á rekstartíma, vegna viðhalds. Endanleg útfærsla vegslóða þegar ákvörðun um aðalvalkost liggur fyrir er unnin í samráði við viðkomandi landeigendur og fulltrúa Umhverfisstofnunar. Reynt er sem kostur er að haga slóðagerðinni og frágangi þannig hún falli sem best að landi og einnig þá tekið mið af óskum landeiganda um legu þannig það falli sem best að hans landnýtingu. Landeigandi hefur forræði á því hvaða umferð er leyfð um slóðina fyrir utan að Landsnet þarf að hafa aðgengi til viðhalds og viðgerða. Landsnet gerir ekki kröfu um að girða slóðir af. Landsnet ber allan kostnað af slóðagerð öðru sem tengist framkvæmdinni. Landsnet hefur lagt metnað sinn í nýlegum verkefnum í að lágmarka rask af völdum slóðagerðar. Ljóst er að það ræðst af undirlagi og halla hversu umfangsmikil slóðagerðin getur orðið og eins umfang mastrastæða/plana. Nýjar vegslóðir hafa allajafna mælst á bilinu ca. 3,5 – 5 m breiðir en dæmi um breiðari slóða á köflum þegar þarf uppbyggða slóða í votlendi og einnig ef þeir eru í halla. Að framkvæmdum loknum er gengið frá gróðri eins og kostur er í kringum möstur og vegslóða í samráði við sérfræðiaðila. Ljóst er að það gengur mishratt fyrir gróður að endurnýja sig eftir að framkvæmdum lýkur og er túngróður yfirleitt auðveldur í endurheimt.
19.4	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun blasa við frá öllum bæjarhúsum á Hofsstöðum. Ásýnd línunnar þarf að meta sérstaklega frá bæjarhúsum séð en einnig frá öðrum stöðum á jörðinni þar sem til greina kemur að byggja sumarhús eða heilsárshús.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Hofsstaða verður tekin til athugunar.
19.5	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Ferðabjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif lína um Hallarmúlaleið hafi áhrif á vilja fólks til að stunda veiði á svæðinu og aðra afþreyingu, s.s. útivist í ósnortinni náttúru. Línan er til þess fallin að draga úr áhuga fólks á að njóta annars ósnortinnar náttúru meðfram Hvítá og ber að meta þau áhrif.	Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ferðabjónustu og útivist þar sem greind er upplifun þeirra sem stunda ferðamennsku, útivist og ferðabjónustu á áhrifasvæði framkvæmdarinnar. Byggt verður m.a. á viðtölum við ferðabjónustuaðila. Ásýnd mannvirkja frá veiðistöðum kann að hafa áhrif á upplifun veiðimanna og annarra sem njóta útivistar. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheildarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna og útivistarfólks af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir.
19.6	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Sumarhúsabyggð, bygging heilsárshúsa og þróun fasteigna	Fjöldi sumarhúsa hefur verið byggður á Hofsstöðum og viðbúið að þeim fjölgi. Línulagning um jörðina setur frekari fjölgun heilsárshúsa og sumarhúsa verulegar skorður sem þarf að meta sérstaklega.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu fristundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
19.7	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Gróður (Lífríki og gróður)	Meta þarf sérstaklega áhrif línunnar á viðkvæman gróður í Stafholtsfjalli, bæði vegna mastra og ekki síður vegna línuvega sem eiga að fara um óraskað land. Umfangsmiklar framkvæmdir í fjallendi á áberandi stað verða aldrei teknar aftur.	Náttúrufræðistofnun Íslands hefur umsjón með gróðurfarsannsóknunum á Hallarmúlaleið sem felast í að staðfesta fyrirbyggjandi kortlagningu vistgerða. Áhersla er á votlendisvistgerðir. Niðurstöður munu draga fram hvaða vistgerðir og plöntutegundir eru að finna á línuleð og slóðum og hver sé verndarstaða þeirra. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á verndargildi vistgerða og plöntutegunda á línuleið.
19.8	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Náttúruvá (Flóðahætta)	Þau möstur sem standa næst Hvítá í landi Þingness, Melkots, Flóðatanga og Svarfhóls eru á flóðasvæði árinna þar sem hætta er á stórflóðum og jakaburði. Möstur línunnar verða ekki þjónustuð á þessu svæði í einhverja daga á hverju ári. Þá er ekki ljóst hvort að möstur og línuvegir í landi Stafholts og Hofsstaða séu ofan flóðalínu. Meta þarf áhrif flóðahættu á línuna.	Mismunandi er hvaða náttúruöfl eru helst líkleg til að hafa áhrif á valkosti. Í kafla 9.12 í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheildarlínu 1, Hallarmúlaleið kemur fram hvernig staðið verði á umhverfismati framkvæmar gagnvart náttúruvá. Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um náttúruvá og samspil við framkvæmdina. Flóðahætta er þar með talin og mun umfjöllunin byggja á fyrirbyggjandi gögnum, m.a. skýrslu Orkustofnunar og Vatnamælinga um kortlagningu flóða í neðri hluta Hvítár í Borgarfirði og skýrslur Veðurstofnunar um flóð m.a. á vatnasviði Hvítár í Borgarfirði.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
19.9	Sigrún Tómasdóttir og Tómas Tómasson, Hofsstöðum	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif Hallarmúlaleiðar á fuglalíf og aðflug að mikilvægum fuglaverndunarsvæðum í Ferjubakkaflóa, Ystutungu (Sólheimatungu) og Andakíl, samanborið við samanburðarvalkost. Eins og þegar er rakið í bréfum landeigenda til Landsnets hf. vegna málsins, þá eru Ferjubakkafló og Ystatunga mun nær Hallarmúlaleið heldur en línuleið eldri byggðalínu sem er samanburðarvalkostur eða „núllvalkostur“ í skoðun á Hallarmúlaleið samkvæmt matsáætlun Landsnets hf. Sérstaklega þarf að meta áhrif háspennulínu á erni á svæðinu en þeir sjást reglulega beggja megin Norðurár.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun um fugla í umhverfismatsskýrslu. Upplýsingar Náttúrufraeðistofnunar Íslands um ferðir arna verða teknar til skoðunar við samaburð á valkostum Holtavörðuheidiarlínu 1.
21.1	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Ýmis atriði		Sjá svör við umsögnum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
21.2	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Fuglar	Meta þarf sérstaklega áhrif línu um Hallarmúlaleið á fuglalíf á vötnum á Grjóthálsi. Þá sérstaklega Fiskivatns og Skálavatn sem eru innan landamerka Hamars. Vötnin eru uppeldissvæði fyrir unga ýmissa fuglategunda, t.d. bæði himbrima og álfta. Línuleið meðfram og yfir vötnin mun koma sérstaklega illa niður á fuglum sem sækja í vötnin. Ekki er ljóst af matsáætlun hvernig þessi áhrif verða metin en talning á fuglum með ákveðnu millibili nær ekki utan um þennan matsþátt.	Athugasemdin verður höfð til hliðsjónar við umfjöllun í umhverfismatsskýrslu. Hólmavatn á Grjóthálsi liggur nálægt Hallarmúlaleið, en þar er himbrimi. Fuglaathuganir í umhverfismati Holtavörðuheidiarlínu 1 eru unnar á þann hátt sem gert er í öðrum sambærilegum verkefnum. Við rannsóknir á fuglum á línuleið Hallarmúlaleiðar var fylgt aðferðafræði Náttúrustofu Norðausturlands, en stofan sá um fuglarrannsóknir sem m.a. eru lagðar til grundvallar mati á áhrifum Holtavörðuheidiarlínu 1 á fuglalíf.
21.3	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Vatnsból	Meta þarf áhrif línumastra og vegslóða á vatnsbúskap í vötnum á Grjóthálsi. Bærinn á Hamri sækir vatn í Grjóthálsinn og má búast við að vatnsból jarðarinnar sé hluti af sama vatnsvæði og Fiskivatns uppi á hálsinum. Framræsla, vegagerð og stæði undir línumöstur eru allt framkvæmdir sem eru til þess fallnar að breyta vatnsbúskap í Grjóthálsinum. Svo og ekki sé minnst á Zink menngunar sem gætu stafað frá möstrum línana.	Opinberar upplýsingar um vatnsból á Íslandi eru aðgengilegar í kortasjá Orkustofnunar en þau gagnasett eru ennþá á vinnustigi. Ekki eru aðgengilegar upplýsingar um vatnsból þeirra jarða sem vísað er til. Komi til þess að ákvörðun liggja fyrir um aðalvalkost sem snerti vatnsból viðkomandi jarðar, verður í endanlegri hönnun, lega slóða og framkvæmda unnin eftir samtal við landeigendur og þá meðal annars með tilliti til upplýsinga um vatnsból og staðsetningu þeirra. Slóðagerð er ekki sambærileg við hefðbundna vegagerð að umfangi og því ekki líkleg til að hafa áhrif á vatnafar.
21.4	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Vatnalíf (Vatnsvæði)	Ekki er ljóst af matsáætlun hvernig meta eigi áhrif á lífríki í við vötn á Grjóthálsi. Meta þarf sérstaklega hver áhrif lína og mastra á lífríki og umhverfi vatnsvæðis á Grjóthálsi. Þá þarf að liggja skýrt fyrir að framkvæmdir, sem fyrirhugaðar eru svo nálægt stöðuvötnum, standist viðeigandi lög og reglur.	Línumannvirki hafa ekki bein áhrif á ár og vötn og lífríki þeirra, nema í þeim tilvikum þar sem mastri yrði komið fyrir í vatni. Ekki er talin þörf á að raska vötnum á Hallarmúlaleið.
21.5	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Gróður (Lífríki og gróður)	Meta þarf sérstaklega áhrif línunnar á viðkvæman gróður á Grjóthálsi, bæði vegna mastra og ekki síður vegna línuvega sem eiga að fara um óraskað land.	Náttúrufraeðistofnun Íslands hefur umsjón með gróðurfarsrannsóknnum á Hallarmúlaleið sem felast í að staðfesta fyrirbyggjandi kortlagningu vistgerða. Áhersla er á votlendisvistgerðir. Niðurstöður munu draga fram hvaða vistgerðir og plöntutegundir eru að finna á línuleið og slóðum og hver sé verndarstaða þeirra. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á verndargildi vistgerða og plöntutegunda á línuleið.
21.6	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Hamars. Ásýnd línunnar þarf að meta sérstaklega, bæði frá bæjarhúsum á Hamri séð en einnig frá öðrum stöðum á jörðinni þar sem til greina kemur að byggja sumarhús eða önnur heilsárshús.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheidiarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Hamars verður tekin til athugunar.
21.7	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf. (Hamar)	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línuleið um Grjótháls og yfir stöðuvötn þar, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að stunda veiði á svæðinu og aðra afþreyingu. Þá þarf að meta áhrif línunnar á vilja fólks til að njóta ferðaþjónustu almennt á svæði sem hefur verið raskað með þeim hætti sem Landsnet hf. leggur til.	Línumannvirki sem slík hafa ekki bein áhrif á ár og vötn og lífríki þeirra. Ásýnd þeirra frá veiðistöðum kann hins vegar að hafa áhrif á upplifun veiðimanna og annarra sem njóta útivistar. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheidiarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna og útivistarfólks af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Í umhverfismatsskýrslu verður lagt mat á áhrif framkvæmdarinnar á ferðaþjónustu og útivist. Byggt verður m.a. á viðtölum við ferðaþjónustuaðila.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
21.8	Sigtryggur Páll Sigtryggsson f.h. Látún ehf.	Sumarhúsabyggð, verðmæti lands og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á jörðina Hamar í heild og einstaka hluta jarðarinnar. Viðbúið er að ásýnd jarðarinnar gerbreystist. Mikið og verðmætt land færi undir línu og helgunarsvæði línunnar en jörðin Hamar er einkar vel til þess fallin að þar verði útbúin sumarhúsabyggð eins og víðar í Þverárhlíðinni. Þannig skiptast á kjarr og klapparholt með góðu útsýni yfir láglandi. Lítil vilji yrði til búsetu eða fjárfestinga í sumarhúsum ef að sumarhúsabyggð væri nálægt háspennulínu. Meta þarf áhrif línustæðis á jörðina Hamar í heild og einstaka hluta jarðarinnar. Viðbúið er að ásýnd jarðarinnar gerbreystist. Mikið og verðmætt land færi undir línu og helgunarsvæði línunnar en jörðin Hamar er einkar vel til þess fallin að þar verði útbúin sumarhúsabyggð eins og víðar í Þverárhlíðinni. Þannig skiptast á kjarr og klapparholt með góðu útsýni yfir láglandi. Lítil vilji yrði til búsetu eða fjárfestinga í sumarhúsum ef að sumarhúsabyggð væri nálægt háspennulínu.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
22.1	Sveinn Ragnarsson, Stafholtsveggjum 2	Ýmis atriði		Sjá svör við umsögnum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
22.2	Sveinn Ragnarsson, Stafholtsveggjum 2	Ferðabjónusta og útivist (Uppbygging ferðabjónustu)	Undirritaður landeigandi stendur fyrir mikilli uppbyggingu á Stafholtsveggjum 2 og festi kaup á jörðinni í trausti þess að ekki yrði farið í framkvæmdir og skipulagsbreytingar sem gengju í berhögg við það skipulag sem þegar hefur verið samþykkt á jörðinni, sbr. breytingar á aðalskipulagi Borgarbyggðar vegna Stafholtsveggja 2 og deiliskipulag þar að lútandi. Með nýju hóteli á staðnum opnast ýmis tækifæri til þess að veita ferðabjónustutengda þjónustu, bæði nær og fjær. Er augljóst að verulegar framkvæmdir líkt og þær sem Landsnet hf. leggur upp með munu hafa neikvæð áhrif ferðabjónustumöguleika á svæðinu og uppbyggingu á afþreyingarmöguleikum. Ímynd íslenskrar ferðabjónustu er ímynd útivistar og ósnortinnar náttúru. Með meiriháttar framkvæmdum Landsnets hf. við vegalagningu, byggingu mastra og línulagningu er stoðunum kippt undan þessari ímynd. Ferðamenn koma ekki til Íslands til þess að horfa á háspennulínu út um hótelluggann hjá sér eða fara í göngutúr meðfram línuveginum. Undirritaður áskilur sér, sem fyrr, allan rétt í þessu samhengi, en leggur mikla áherslu á að áhrif á ferðabjónustu verði metin í víðu samhengi, bæði í kringum Stafholtsveggi 2 en einnig á vinsælum svæðum í Norðurárdal. Þau áhrif eru öll verulega neikvæð og verður að skjalfesta skilmerkilega.	Í umhverfismatsskýrslu verður fjallað um rannsókn á áhrifum Holtavörðuheiðarlínu 1 á ferðabjónustu og útivist. Í athuguninni er viðurkenndum rannsóknaraðferðum beitt. Tekin eru viðtöl við haghafa í ferðabjónustu og útivist og einnig við ferðamenn sem eiga leið um áhrifasvæði Holtavörðuheiðarlínu 1. Um er að ræða ferðabjónustuaðila sem eru staðsettir næst línuleiðinni eða nýta áhrifasvæði hennar til ferðamennsku eða útivistar. Í umhverfismatsskýrslu verður einnig lagt mat á áhrif línualkosta á ásýnd landsins. Áhersla verður lögð á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línualkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum og stöðum þar sem ferðamenn dvelja. Þannig verður m.a. reynt að meta upplifun fólks af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir.
22.3	Sveinn Ragnarsson, Stafholtsveggjum 2	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Stafholtsveggja 2. Hús jarðarinnar standa tiltölulega hátt í landinu og er háspennulínan í öllu sjónsviði frá húsunum þegar horft er yfir land jarðarinnar og víðar. Áhrif þessa á jörðina, verðmæti hennar og lífsgæði þar þarf að meta sérstaklega. Þá eykur það enn á ásýnd línunnar ef að gera þarf leiðara sérstaklega auðkennanlega til að vega á móti áflugsáhættu í nálægð við fuglaverndunarsvæðin í Ferjubakkaflóa og Ystutungu (Sólheimatungu) svo sem lagt er til á bls. 3 í álitni Skipulagsstofnunar dags. 21. júlí 2022.	Vísað er til kafla 7.6 um ásýnd í greinargerð um nýjan valkost Holtavörðuheiðarlínu 1, Hallarmúlaleið. Þar kemur fram hvernig staðið verður að mati á áhrifum framkvæmdarinnar á ásýnd. Ábending um áhrif á ásýnd í landi Stafholtsveggja 2 verður tekin til athugunar. Niðurstöður umhverfismats Holtavörðuheiðarlínu 1 munu gefa vísbendingar um hvar þörf er á mótvægisáðgerðum til að draga úr eða bæta fyrir möguleg neikvæð áhrif. Það gæti bæði átt við um áflug fugla og ásýnd.
22.4	Sveinn Ragnarsson, Stafholtsveggjum 2	Heilsársbyggð, sumarhúsabyggð og þróun fasteigna	Meta þarf áhrif línustæðis á klapparholt og byggingarsvæði í landi Stafholtsveggja. Þéttbýlið og atvinnusvæði á Varmalandi eru að miklu leyti byggð úr landi Stafholtsveggja í öndverðu. Land Stafholtsveggja 2 sem liggur að Varmalandi og Laugalandi er verðmætt framtíðarbyggingaland fyrir Varmaland. Háspennulína sem liggur nærri Varmalandi, eins og lagt er upp með í tillögu Landsnets hf. að Hallarmúlaleið, mun draga verulega úr framtíðarmöguleikum til uppbyggingar á Varmalandi. Meta þarf þau áhrif sérstaklega. Þá er háspennulínan til þess fallin að draga úr eða eyðileggja möguleika á frekari fasteignarþróun tengdri hótellrekstri, sbr. ofangreint.	Í skipulagsáætlunum felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Skipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu.
23.1	Veiðifélag Norðurár (Guðrún Sigurjónsdóttir)	Ferðabjónusta og útivist	Gengt veiðihúsi Veiðifélags Norðurár á Rjúpnáasi er Hallarmúlinn. Ekki verður betur séð en að fyrirhugað línustæði komi til með að blasa við úr gluggum á borðstofu, stofum, móttökusal og svefnherbergjum. Gluggum sem eru stórir til að gestir geti notið fallegs ósnortins útsýnis. Línan verður einnig áberandi í landslaginu og sýnileg frá fjölmörgum veiðistöðum við ána. Algjörlega er ljóst að fyrirhugað línustæði kemur til með að rýra verulega upplifun veiðimanna og/eða gesta í veiðihúsinu og við veiðar víða í Norðurá. Skorað er á Landsnet hf. að endurskoða áætlanir sínar um Hallarmúlaleið.	Landsnet þakkar fyrir ábendingu um veiðihúsið við Laxfoss í Norðurárdal. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheiðarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línualkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir. Ljósmynd verður tekin frá veiðihúsinu.

Nr	Umsagnaraðili	Varðar	Athugasemd	Viðbrögð
24.1	Veitur (Helga Rún Guðmundsdóttir)	Hita- og vatnsveitulagnir	Veitur benda á að með nýjum valkosti kemur línan hennar til með að þvera hitaveitu og vatnsveitu Veitna á nokkrum stöðum. Mikilvægt er að endanleg staðsetning á möstrum fyrir nýja lagnaleið Landsnets verði unnið með tillit til staðsetningu hitaveitu og vatnsveitu og að rask á framkvæmdatíma komi ekki til með að setja lagnir Veitna í uppnám. Veitur benda einnig á að hæð á línu þarf að vera fullnægjandi þannig að hægt sé að koma að vinnuvélum til að viðhalda og endurnýja hitaveitu- og vatnslagnir.	Að umhverfismati loknu og þegar aðalvalkostur Landsnets liggur fyrir verður samráð haft við Veitur um staðsetningu línunnar m.t.t. Hitaveitu og vatnsveitu og mögulegs rasks á framkvæmdatíma.
24.2	Veitur (Helga Rún Guðmundsdóttir)	Vatnsvernd, mengun	Tillagan gerir ráð fyrir að línan fari í gegnum skilgreint fjarsvæði vatnsverndar og að taka beri tillit til þess og fylgja öllum lögum og reglum varðandi framkvæmdir á slíkum svæðum og viðbrögð við mengunarslysum.	Samkvæmt upplýsingum um nytjavatn í kortasjá Orkustofnunar eru engin vatnsverndarsvæði á leið Hallarmúlaleiðar. Á A hluta Holtavörðuheidiarlínu 1 mun línan hins vegar fara um fjarsvæði vatnsverndar. Lögum og reglum varðandi framkvæmdir verður fylgt ásamt stöðluðum verklagsreglum Landsnets.
24.3	Veitur (Helga Rún Guðmundsdóttir)	Samráð	Veitur leggja áherslu á gott samráð og gera ekki frekari athugasemdir við tillöguna að sinni.	Landsnet tekur undir ábendingu Veitna um gott samráð vegna framkvæmdarinnar.
25.1	Þorvaldur T. Jónsson, Hjarðarholti	Ýmis atriði		Sjá svör við liðum nr. 1.1 til 1.15 og 1.23.
25.2	Þorvaldur T. Jónsson, Hjarðarholti	Ásýnd	Ásýnd línunnar mun verða mikil og mun hún sjást langt að í landi Hjarðarholts þar sem línan liggur hátt eftir endilöngum hálsinum milli Stafholtsveggja, Hjarðarholts og Hallar.	Ábending um áhrif á ásýnd í landi Hjarðarholts verður tekin til athugunar.
25.3	Þorvaldur T. Jónsson, Hjarðarholti	Ferðaþjónusta og útivist (Fiskveiði og afþreying)	Hjarðarholt á veiðirétt í Þverá. Línustæði Hallarmúlaleiðar liggur mitt á milli Norðurár og Þverár, tveggja af helstu laxveiðiám landsins. Meta þarf sérstaklega hvaða áhrif línunnar, þar sem engin lína er fyrir, hafi áhrif á vilja fólks til að greiða fyrir stangveiði á svæðinu.	Í umhverfismatskýrslu Holtavörðuheidiarlínu 1 verður lögð áhersla á að nota ljósmyndir til að varpa ljósi á ásýnd línuvalkosta frá völdum sjónarhornum, m.a. þekktum veiðistöðum. Þannig verður reynt að meta upplifun veiðimanna af framkvæmdinni þar sem engin raflína er fyrir, svo sem við Strauma og Skugga við ármót Hvítár og Norðurár og við Brennu á ármótum Þverár og Hvítár.
25.4	Þorvaldur T. Jónsson, Hjarðarholti	Ferðaþjónusta og útivist (Landnýting og ferðaþjónusta)	Mikil uppbygging er í ferðaþjónustu á svæðinu, m.a. á Varmalandi og á Stafholtsveggjum. Á hálsinum milli þessara staða, Hjarðarholts og Hallar þar sem línustæðið er fyrirhugað eru miklir möguleikar til áframhaldandi uppbyggingar s.s. á þróun sumarhúsabyggðar, fasteigna til varanlegrar búsetu og afþreyingarmöguleika. Ásýnd svæðisins gerbreystist og mikið og verðmætt land fer undir línuna og helgunarsvæði hennar.	Í aðalskipulagsáætlun felst m.a. framtíðarsýn sveitarfélags um landnýtingu, svo sem uppbyggingu frístundabyggða og útivistarsvæða. Aðalskipulagsáætlanir eru hafðar sem viðmið í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar og að því leyti er lagt mat á möguleg áhrif hennar á framtíðarnýtingu. Einnig er horft til deiliskipulagsáætlana sem í gildi eru, svo sem frístundabyggð.
26.1	Þórhallur Bjarnason fh. Laugalands hf.	Vatnsvernd, vatnsból	Atriði sem þarf að meta umfram það kemur fram í matsáætlun: Vekjum athygli á vatnsbóli garðyrkjustöðvarinnar Laugalands Hf í landi Hallar Vatnsverndarsvæði og vatnsból á svæði mastrana 126-BS, 127-FA og 128-BS.	Landsnet þakkar fyrir ábendingar um vatnsból og vatnsvernd í landi Hallar. Við nánari útfærslur, þegar aðalvalkostur liggur fyrir, verður tekið tillit til vatnsbóla og mótvægisáðgerðir útfærðar ef talin verður þörf á.